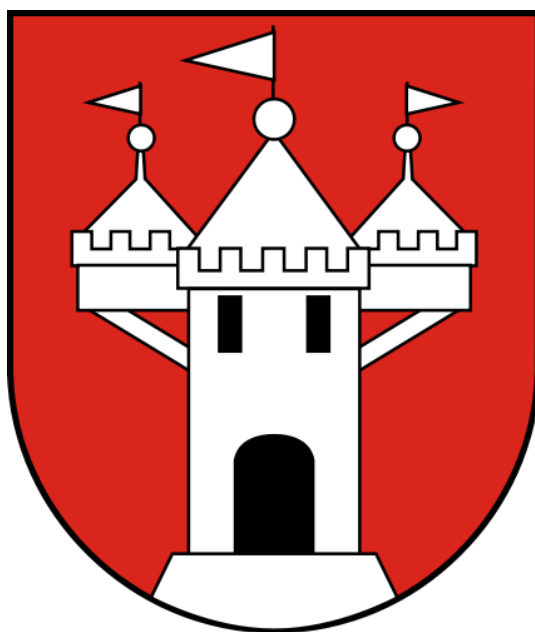

**Strategia
Rozwiązywania
Problemów Społecznych
Gminy Wolbórz
na lata 2017 - 2023**

Wolbórz 2017

Dokument opracowany przez:

**PPUH „BaSz” mgr inż. Bartosz Szymusik
26-200 Końskie ul. Polna 72
tel./fax: 41 372 49 75
e-mail: basz@post.pl
www.basz.pl**

przy współpracy:

**Urzędu Miejskiego w Wolborzu
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wolborzu**

Spis treści

1. Informacje wstępne.....	4
1.1. Podstawa prawna systemu pomocy społecznej w Polsce	4
1.2. Procedura przygotowania i uspołeczniania „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolbórz na lata 2017-2023”	6
2. Charakterystyka Gminy Wolbórz.....	9
2.1. Informacje ogólne o gminie	9
2.2. Budżet gminy.....	10
2.3. Sytuacja demograficzna gminy.....	12
2.4. Infrastruktura społeczna gminy.....	14
2.5. Infrastruktura techniczna gminy	19
2.6. Gospodarka Gminy Wolbórz	22
3. Dokumenty strategiczne	23
3.1. Dokumenty strategiczne polityki społecznej unijnej i krajowej.....	23
3.2. Polityki regionalne.....	25
4. System pomocy społecznej w gminie i regionie.....	29
4.1. Działalność Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wolborzu	29
4.2. Instytucje zajmujące się pomocą społeczną w regionie	31
5. Diagnoza problemów społecznych Gminy Wolbórz.....	32
5.1. Sytuacja materialna rodzin.....	32
5.2. Niepełnosprawność, choroba i starzenie się społeczeństwa	34
5.3. Problemy uzależnień	37
5.4. Sytuacja rodziny	44
5.5. Pozostałe problemy pomocy społecznej.....	47
5.6. Aktywność społeczeństwa.....	48
6. Podsumowanie sytuacji społecznej w Gminie Wolbórz i analiza SWOT	51
6.1. Wnioski z diagnozy	51
6.2. Analiza SWOT	52
7. Cel główny i cele pośrednie w zakresie rozwiązywania problemów społecznych na terenie Gminy Wolbórz.....	54
8. Kierunki działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych na terenie Gminy Wolbórz na lata 2017-2023	56
9. Wdrażanie, zarządzanie i monitoring realizacji "Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolbórz na lata 2017-2023"	70
9.1. Wdrażanie "Strategii..."	70
9.2. Monitoring "Strategii..."	70
9.3. Potencjalne źródła finansowania	72
Spis tabel, wykresów i rysunków	73

1. Informacje wstępne

1.1. Podstawa prawna systemu pomocy społecznej w Polsce

Zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej wszyscy obywatele są równi wobec praw i obowiązków, nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Oznacza to również, że pomoc społeczna powinna wspierać osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do przezwyciężania ich trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Konstytucja RP gwarantuje poszanowanie obywateli, ich praw osobistych, politycznych, ekonomicznych i socjalnych. Szczególną ochroną Konstytucja RP obejmuje dobro rodziny. Preambuła Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku wprowadza pojęcie zasady pomocniczości, jako ogólnej prawidłowości przy tworzeniu prawa w Polsce.

Prawne podstawy planowania polityki społecznej w państwach należących do Unii Europejskiej określa Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności.

Ustawy regulujące system pomocy społecznej w Polsce, m.in.:

1. Ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. 2016 poz. 930 ze zm.)
2. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2016 poz. 446)
3. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. 2016 poz. 1518 ze zm.)
4. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. 2016 poz. 487)
5. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. 2016 poz. 1828)
6. Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. 2017 poz. 489)
7. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. 2016 poz. 575 ze zm.)
8. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. 2015 poz. 1390)
9. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. 2016 poz. 224 ze zm.)
10. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. 2016 poz. 546)
11. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. 2016 poz. 645 ze zm.)
12. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. 2016 poz. 2046)
13. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. 2016 poz. 1817 ze zm.)

Szczegółowe regulacje prawne systemu pomocy społecznej w Polsce dookreślane są rozporządzeniami, w tym: Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2015 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. u. 2015 poz. 1058).

Prawne podstawy planowania polityki społecznej w państwach należących do Unii Europejskiej określa Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na Gminy obowiązek świadczenia pomocy społecznej mieszkańcom, którzy tego potrzebują.

1. Do obowiązkowych zadań gminy (wg art. 17 ustawy) należą:

- 1) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
- 2) sporządzanie zgodnie z art. 16a oceny w zakresie pomocy społecznej;
- 3) udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
- 4) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- 5) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
- 6) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
- 7) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- 8) przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
- 9) opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie zamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
- 10) praca socjalna;
- 11) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 12) prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych;
- 13) (uchylony);
- 14) dożywianie dzieci;
- 15) sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
- 16) kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca Gminy w tym domu;
- 16a) pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 17) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;

- 18) utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników;
- 19) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- 20) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

2. Do zadań własnych gminy należy:

- 1) przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;
- 2) przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
- 3) prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
- 3a) opracowanie i realizacja projektów socjalnych;
- 4) podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb Gminy, w tym tworzenie i realizacja programów ostonowych;
- 5) współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach oraz realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, o których mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Pomoc społeczna to nie tylko świadczenia pieniężne, ale także świadczenia w naturze, poradnictwo specjalistyczne (np. psychologiczne i prawne), praca socjalna.

1.2. Procedura przygotowania i uspołeczniania „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolbórz na lata 2017-2023”

Obecny dokument „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolbórz na lata 2017-2023” jest kolejnym dokumentem strategicznym tego rodzaju, opracowanym dla Gminy Wolbórz. Realizując zapisy ustawy opracowana została w roku 2008 „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolbórz” (Uchwała nr XXII/139/2008 Rady Gminy Wolbórz z dnia 11 czerwca 2008 r.). Strategia zawierała diagnozę stanu obecnego Gminy oraz definiowała cele i podstawowe założenia na lata 2008-2015.

Obecna aktualizacja „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych...” musi być zgodna z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatu, województwa i kraju oraz innymi dokumentami strategicznymi Gminy. Ponadto dokument ten powinien kształtować aktywny model polityki społecznej w Gminie (współpraca wszystkich instytucji rządowych, samorządowych, pozarządowych oraz przedstawicieli biznesu), zakładać budowanie szerokiego partnerstwa lokalnego. Musi być ona ponadto zgodna z założeniami polityki społecznej Unii Europejskiej dotyczącymi:

- zapewnienia wszystkim dostępu do pracy, zasobów, praw, dóbr i usług,
- zapobiegania ryzyku „wykluczenia”,
- pomocy dla osób najbardziej narażonych na „wykluczenie” (wspieranie najstabszych),
- mobilizacji organizacji ze sfery polityki gospodarczej i społecznej.

W ramach prac nad aktualizacją „Strategii...” została przeprowadzona diagnoza problemów społecznych występujących na terenie Gminy w oparciu o dane będące w dyspozycji Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (uzyskane w toku jego bieżącej działalności) i Urzędu Miejskiego w Wolborzu, Komisariatu Policji w Wolborzu, Powiatowego Urzędu Pracy w Piotrkowie Trybunalskim oraz instytucji i organizacji współpracujących z MOPS.

W ramach prac nad aktualizacją „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolbórz...” powołano Zarządzeniem nr 6/2017 Burmistrza Wolborza z dnia 20 stycznia 2017r. Zespół ds. Opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wolbórz, w składzie:

- Adamczyk Grzegorz – Dyrektor Szkoły Podstawowej w Wolborzu
- Banaszekiewicz Jadwiga – Prezes Wolborskiego Towarzystwa Kultury i Turystyki
- Błaszczak Krystyna – Kierownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wolborzu
- Czapla Iwona – Prezes Stowarzyszenia Na Rzecz Szkoły w Proszeni
- Drozdowska Anna – Dyrektor Szkoły Podstawowej w Goleszach Dużych
- Dziadczyk Mirosława – Przewodnicząca Klubu Seniora "Uśmiech" w Wolborzu
- Gajda-Gawryszczak Edyta – Dyrektor Szkoły Podstawowej w Proszeni
- Gieszcz Dorota – Dyrektor Szkoły Podstawowej w Komornikach
- Glejzer Iwona – Dyrektor Przedszkola Samorządowego w Wolborzu
- Goworek Anetta – Pedagog Publicznego Gimnazjum w Wolborzu
- Kielska Elżbieta – Pedagog Szkoły Podstawowej w Komornikach
- Latocha Jolanta – Przewodnicząca Komisji Oświaty, Kultury, Sportu i Zdrowia
- Makowska Cegła Maria – Dyrektor Publicznego Gimnazjum w Wolborzu
- Mizgalska Dąbrowska Anna – Prezes Wolborskiego Stowarzyszenia Seniorów i Osób Niepełnosprawnych Senior - Wigor
- Pachol Dorota – Nauczyciel Szkoły Podstawowej w Goleszach Dużych
- Radziński Michał – Komendant Komisariatu Policji w Wolborzu
- Szulc Bogdan – Przewodniczący Rady Miejskiej w Wolborzu
- Wierch Magdalena – Starszy pracownik socjalny MOPS
- Właźniak Iwona – Prezes Stowarzyszenia Trzeźwości "Dobry Dzień"
- Wrona Ilona – Starszy pracownik socjalny MOPS
- Wychowalek Beata - Pedagog w Zespole Szkół Centrum Kształcenia Ustawicznego w Wolborzu
- Ziemińska Iwona – Pedagog Szkoły Podstawowej w Wolborzu

Do zadań Zespołu należy: zbieranie i udostępnianie danych niezbędnych do diagnozy sytuacji społecznej w gminie Wolbórz, oraz oceny istniejących zasobów, udział w warsztatach planowania strategicznego analiza SWOT, wypracowanie celów strategicznych i operacyjnych gminy oraz kierunków zapobiegania zagrożeniom społecznym, określenie programów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, gromadzenie dokumentacji związanej z opracowaniem Strategii oraz współpraca z Wykonawcą opracowania, uczestnictwo w konsultacjach społecznych nad projektem dokumentu Strategii z udziałem mieszkańców i różnych środowisk lokalnych.

W ramach prac i procesu uspołeczniania „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolbórz...” w Urzędzie Miejskim w Wolborzu w dniu 23 lutego 2017 r. zorganizowano spotkanie w celu zdiagnozowania głównych problemów gminy, w którym udział wzięli Burmistrz Wolborza, członkowie Zespołu i mieszkańcy.

Rysunek 1. Spotkanie w Urzędzie Miejskim w Wolborzu w dniu 23 lutego 2017r. (fotografie własne)

2. Charakterystyka Gminy Wolbórz

2.1. Informacje ogólne o gminie

Wolbórz jest gminą miejsko-wiejską położoną we wschodniej części województwa łódzkiego i północno-wschodniej części powiatu piotrkowskiego. Gmina zajmuje obszar 15 166 ha, w tym miasto 1 517,743 ha. Gmina Wolbórz jest jedną z większych obszarowo gmin powiatu piotrkowskiego- stanowi 10,6% jego powierzchni oraz 0,8% powierzchni województwa łódzkiego. Na obszarze Gminy znajdują się 22 sołectwa, w skład których wchodzi 37 miejscowości i miasto Wolbórz. Według danych Urzędu Miejskiego w Wolborzu (stan na koniec 2016 r.), gminę zamieszkuje 7708 mieszkańców.

Zgodnie z administracyjnym podziałem kraju Gmina Wolbórz graniczy:

- od północy z Gminami Będków oraz Ujazd,
- od wschodu z Gminą Tomaszów Mazowiecki,
- od południa z Gminami Mniszków i Sulejów,
- od południowego – zachodu z Miastem Piotrków Trybunalski,
- od zachodu z Gminą Moszczenica.

Gmina Wolbórz położona jest przy trasie S8 relacji Warszawa – Wrocław – Katowice. Miasto Wolbórz położone jest w odległości około 14 km od Piotrkowa Trybunalskiego i Tomaszowa Mazowieckiego. Większe ośrodki miejskie, tj. Łódź i Warszawa położone są w odległościach odpowiednio około 52 km i około 135 km.

Pod względem geograficznym obszar gminy położony jest na Równinie Piotrkowskiej, stanowiącej fragment Wzniesień Południowomazowieckich w pasie Nizin Środkowopolskich (wg regionalizacji Polski J. Kondrackiego). Teren gminy posiada powierzchnię płaską, opadającą w kierunku południowo-wschodnim, ku dolinie rzeki Pilicy. Najwyższe kulminacje tego rejonu przekraczają nieco 200m n.p.m., najniższe natomiast kształtują się poniżej 170 m n.p.m. (dolina Wolbórki, okolice Zbiornika Sulejowskiego). Występują tu różnego rodzaju formy powierzchniowe pochodzenia polodowcowego, eolicznego, rzecznoego, a także takie, które powstały wskutek antropogenicznej działalności człowieka. W obrębie gminy znajduje się 11 kilometrów linii brzegowej Zalewu Sulejowskiego, szlaki turystyczne, rezerваты przyrody, co stanowi o potencjale rozwoju rekreacji i wypoczynku, głównie o charakterze weekendowym. Najbardziej atrakcyjna pod względem krajobrazowym i turystycznym jest południowo – wschodnia część gminy. Cała powierzchnia gminy położona jest w obrębie zlewni Pilicy. Przez teren gminy przepływają rzeki: Wolbórka, Moszczanka Właściwa, Golezanka oraz Młynkówka Moszczanka i Młynkówka Wolbórka. Rzeka Wolbórka uchodzi do Pilicy, Moszczanka jest dopływem Wolbórki, natomiast Golezanka dopływem Moszczanki. Część południowa gminy odwadniana jest przez drobny ciek bez nazwy uchodzący bezpośrednio do Zbiornika Sulejowskiego.

Gmina Wolbórz położona jest w zasięgu głównego zbiornika wód podziemnych (GZWP nr 401 Niecka Łódzka), który wymaga ochrony ze względu na wysoki stopień czystości jego wód do użytku bez uzdatniania.

Według podziału Polski na dzielnice rolniczo-klimatyczne Gmina Wolbórz położona jest w centrum przejściowego i zmiennego klimatu w tzw. łódzkiej dzielnicy klimatycznej, która charakteryzuje się dużą zmiennością pogody oraz zróżnicowanymi warunkami meteorologicznymi w poszczególnych latach. Zaznaczają się tu wpływy zarówno mas

powietrza polarno-kontynentalnego jak i polarno-morskiego. Przeważają wiatry zachodnie i południowo – zachodnie, z niewielkim zróżnicowaniem w zależności od pór roku.

W strukturze funkcjonalno - przestrzennej gminy wyróżnia się podstawowe elementy zainwestowania z przewagą funkcji: mieszkaniowych, mieszkaniowo – usługowych (miasto Wolbórz), rolniczych, rekreacyjnych i komunikacyjnych.

Według danych GUS (stan na koniec 2014 r.), powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (tereny mieszkaniowe) wynosi 157 ha, tereny rekreacji i wypoczynku zajmują obszar o powierzchni 5 ha. Tereny przeznaczone pod ciągi komunikacyjne (drogi) zajmują powierzchnię 360 ha. Największy pod względem powierzchni obszar gminy (blisko 60%) zajmują użytki rolne (9076 ha, w tym grunty orne stanowią 7441 ha). Powierzchnia lasów w gminie wynosi 4152,58 ha.

Gmina Wolbórz pełni funkcję rolniczą, rekreacyjną, administracyjno – usługową (obsługi produkcji żywności, obsługi obszaru gminy i obsługi turystyki). Na terenie miasta Wolborza skoncentrowane są wszelkie funkcje w zakresie administracji oraz wszystkie najważniejsze usługi. W gminie rozwija się również branża logistyczna.

Rynek pracy na terenie Gminy Wolbórz kształtowany jest głównie przez sektor prywatny - ogółem w Gminie zarejestrowanych jest 537 podmiotów gospodarczych - w tym 514 podmiotów w sektorze prywatnym. W sektorze prywatnym przeważają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (413 podmiotów). Z uwagi na położenie gminy, lasy, Zalew Sulejowski, rezerwaty przyrody, zabytki itp. coraz istotniejszym elementem gospodarki staje się szeroko pojęta turystyka. Na terenie gminy funkcjonują obecnie oraz powstają kolejne gospodarstwa agroturystyczne oferujące oprócz spokoju i wypoczynku swojską regionalną kuchnię.

Znaczna część obszaru Gminy Wolbórz, ze względu na walory przyrodniczo – krajobrazowe objęta jest różnymi formami ochrony przyrody o których mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2016 poz. 2134).

Obszary podlegające ochronie na terenie Gminy Wolbórz:

- Obszar Natura 2000 mający znaczenie dla Wspólnoty Lubiaszów w Puszczy Pilickiej (PLH100026),
- Sulejowski Park Krajobrazowy,
- rezerwaty przyrody: „Lubiaszów”, „Dęby w Meszczach” oraz „Czarny ług”,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wolbórki,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Spalsko-Sulejowski,
- pomniki przyrody
- użytek ekologiczny Bronisławów,
- podworskie zabytkowe parki.

2.2. Budżet gminy

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2016 poz. 446), Gmina Wolbórz prowadzi gospodarkę finansową w oparciu o budżet, który jest rocznym planem dochodów i wydatków. Budżet jest finansowym wyrazem i instrumentem polityki gospodarczej gminy.

Poniższe tabele przedstawiają wielkości dochodów i wydatków gminy w wybranych latach budżetowych.

Tabela 1. Dochody i wydatki budżetu Gminy Wolbórz w latach 2011-2015 (dane GUS)

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Dochody ogółem	32 118 202,60	28 523 768,26	23 163 912,89	24 403 927,20	26 485 698,19
Wydatki ogółem	36 389 173,85	29 772 086,01	21 062 076,67	24 656 836,73	24 520 114,41

Wykres 1. Dochody i wydatki budżetu Gminy Wolbórz w latach 2011-2015

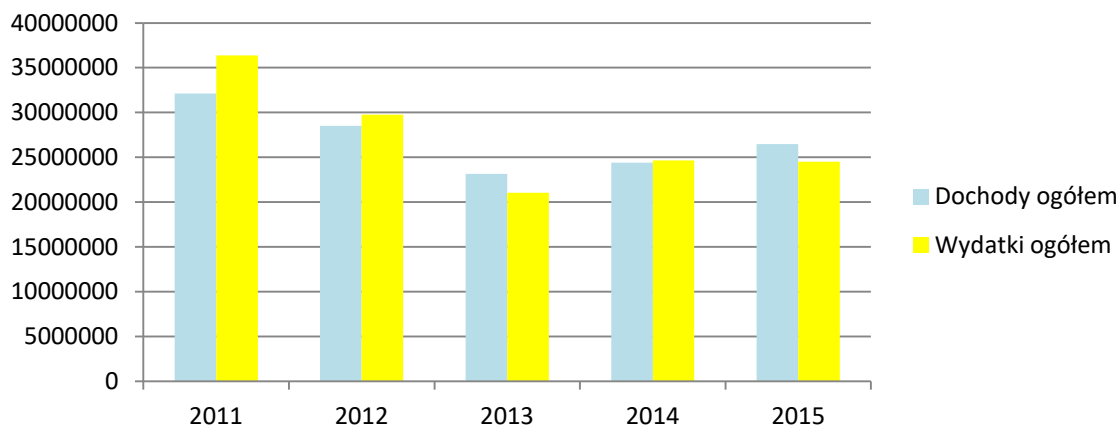

Tabela 2. Dochody i wydatki budżetu Gminy Wolbórz na 1 mieszkańca w zł w latach 2011-2015 (dane GUS)

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Dochody na 1 mieszkańca	4151,25	3666,29	2987,74	3132,32	3410,91
Wydatki na 1 mieszkańca	4703,27	3826,75	2716,64	3164,78	3157,77

Tabela 3. Wyszczególnienie wydatków w zakresie polityki społecznej Gminy Wolbórz według działów w latach 2011-2015 (dane GUS)

Wyszczególnienie działów	2011	2012	2013	2014	2015
Oświata i wychowanie	7 357 297,82	8 237 655,05	8 713 865,14	8 959 586,10	9 851 600,24
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 447 687,61	764 265,59	824 028,12	882 645,02	1 072 873,33
Ochrona zdrowia	152 606,37	105 556,85	128 582,58	166 896,52	188 634,23
Pomoc społeczna	3 742 960,14	4 060 945,63	4 064 348,48	4 216 322,32	4 327 138,21
Edukacyjna opieka wychowawcza	450 098,65	473 105,53	517 138,43	489 004,46	456 300,77
Kultura fizyczna	440 228,38	262 814,59	200 860,76	1 636 059,45	270 552,16

Tabela 4. Zadania w zakresie infrastruktury społecznej realizowane z budżetu Gminy Wolbórz (Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Wolbórz na lata 2014 - 2022)

Nazwa zadania	Lata realizacji
Budowa placu zabaw dla dzieci w miejscowości Wolbórz	2012
Budowa placu zabaw dla dzieci w miejscowości Komorniki	2012
Budowa placu zabaw dla dzieci w miejscowości Golesze Duże	2012
Budowa placu zabaw dla dzieci przy Przedszkolu Samorządowym w Wolborzu	2012
Odnowa centrum miejscowości Wolbórz poprzez przebudowę Placu Jagiełły jako przestrzeni społeczno-kulturowej	2013

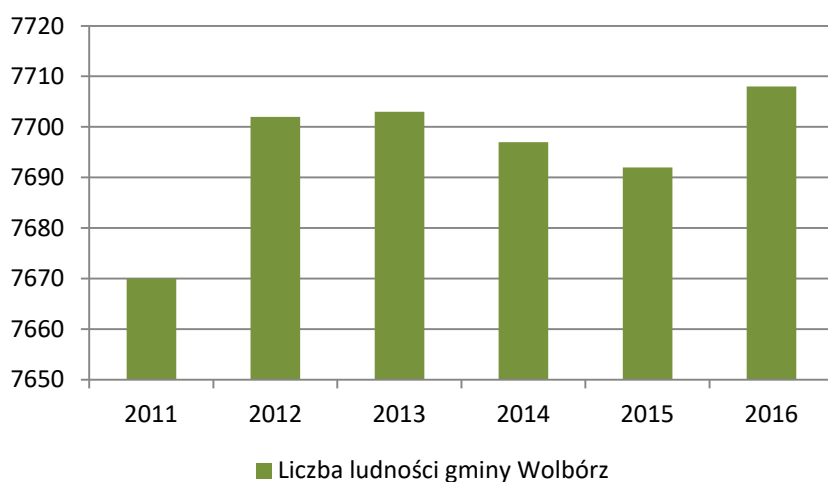
2.3. Sytuacja demograficzna gminy

Według ewidencji ludności (dane Urzędu Miejskiego w Wolborzu, stan na koniec 2016 r.), na terenie Gminy Wolbórz zamieszkuje 7708 osób. Około 30% mieszkańców zamieszkuje na terenie miasta Wolbórz. Wskaźnik koncentracji ludności w gminie wynosi około 51 osób/km². Ludność Gminy Wolbórz stanowi około 8,4% liczby mieszkańców powiatu piotrkowskiego i około 0,3% liczby mieszkańców województwa łódzkiego.

Tabela 5. Liczba ludności w Gminie Wolbórz w latach 2011-2016 (dane Urzędu Miejskiego w Wolborzu)

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba ludności ogółem	7670	7702	7703	7697	7692	7708
Liczba mieszkańców miasta	2287	2326	2313	2308	2302	2289
Liczba mieszkańców terenu wiejskiego	5383	5376	5390	5389	5390	5419

Wykres 2. Dynamika zmian liczby ludności w Gminie Wolbórz na przestrzeni lat 2011 – 2016 (dane Urzędu Miejskiego w Wolborzu)

Stopień koncentracji ludności w poszczególnych miejscowościach gminy jest nierównomierny i wynika głównie z wielkości obszaru jednostki osadniczej, jej położenia, rodzaju pełnionej funkcji oraz zagospodarowania terenu. Do największych miejscowości w gminie pod względem zaludnienia należą: Wolbórz, Bogusławice, Prosenie, Polichno, Komorniki, Swolszewice Duże.

Sytuację demograficzną w gminie kształtują dwa podstawowe wskaźniki, tj. przyrost naturalny oraz saldo migracji. Przyrost naturalny w danym roku jest różnicą między liczbą żywych urodzeń a liczbą zgonów. Migracje ludności to ruch ludności związany ze zmianą miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) połączone z przekroczeniem granicy jednostki administracyjnej podziału terytorialnego kraju (migracje wewnętrzne) lub granicy państwa (migracje zagraniczne).

Zmiany podstawowych wskaźników, które mają wpływ na wielkość zaludnienia danego obszaru na przestrzeni wybranych lat przedstawiono w poniższej tabeli.

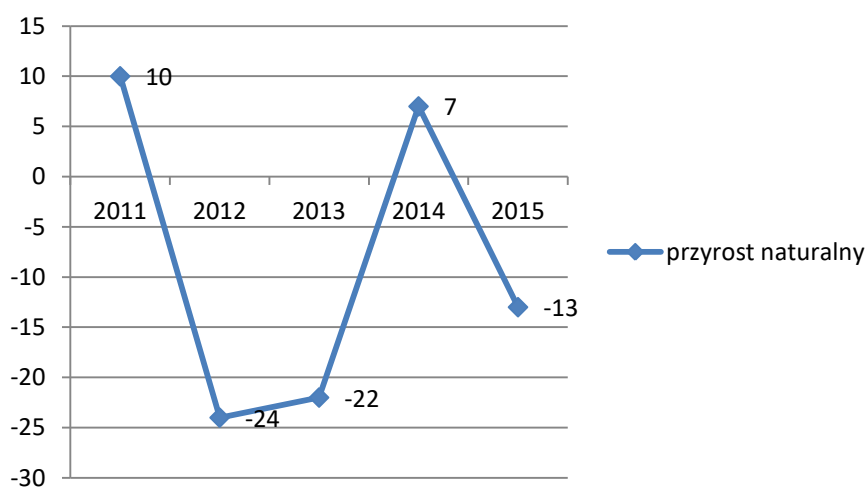
Tabela 6. Wskaźniki demograficzne w Gminie Wolbórz w latach 2011-2015 (dane GUS)

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Przyrost naturalny	10	-24	-22	7	-13
Saldo migracji ogółem	36	33	34	-2	21
Saldo migracji wewnętrznych	35	33	35	9	21
Saldo migracji zagranicznych	1	0	-1	-11	0
Wskaźnik feminizacji	101	102	102	104	103

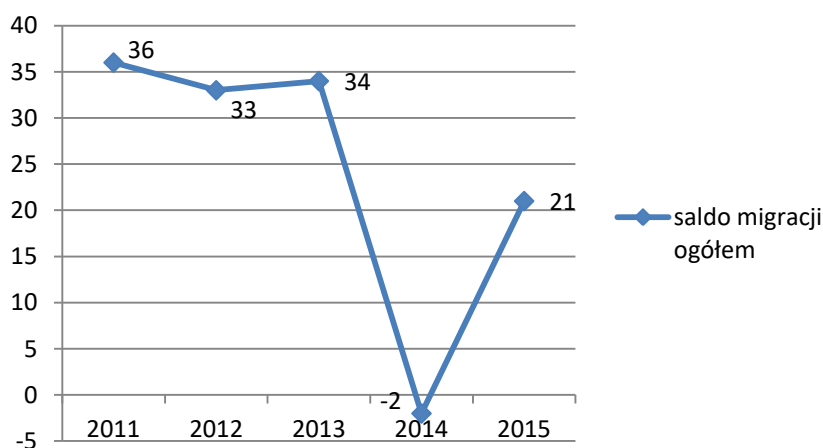
W latach 2011 – 2015 wskaźnik przyrostu naturalnego przyjmował zróżnicowane wartości. Dodatni przyrost naturalny odnotowano dwukrotnie tj. w latach 2011 i 2014, gdzie liczba urodzeń przewyższała liczbę zgonów. Największa ujemna wartość tego wskaźnika zanotowana została w 2012 r. i wynosiła -24.

W analizowanym okresie, na terenie Gminy Wolbórz, ujemne saldo migracji ogółem odnotowano wyłącznie w 2014 r. W pozostałym okresie objętym analizą wskaźnik ten przyjmował wartości dodatnie. Dodatnie saldo migracji oznacza, że liczba osób zameldowanych na pobyt stały przekroczyła liczbę osób wymeldowanych z pobytu stałego w tym samym czasie.

Wykres 3. Wskaźnik przyrostu naturalnego w Gminie Wolbórz na przestrzeni lat 2011 - 2015

Wykres 4. Wskaźnik salda migracji ogółem w Gminie Wolbórz w latach 2011 - 2015

Jednym z najważniejszych czynników rozwojowych gminy jest struktura wiekowa ludności. Populacja gminy charakteryzuje się obecnie mało korzystną strukturą wiekową. Według danych Urzędu Miejskiego w Wolborzu (stan na koniec 2016 r.), przedstawia się ona następująco: 18,6% ogółu mieszkańców stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym, 63,4% osoby w wieku produkcyjnym, a 18,0% osoby w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 7. Ludność Gminy Wolbórz w 2016 r. według ekonomicznych grup wiekowych (dane Urzędu Miejskiego w Wolborzu)

Liczba ludności	W wieku					
	przedprodukcyjnym		produkcyjnym		poprodukcyjnym	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
Gmina Wolbórz	1432	709	4888	2246	1388	947

Tabela 8. Struktura wiekowa ludności Gminy Wolbórz w 2016 r. (dane Urzędu Miejskiego w Wolborzu)

Wiek	Liczba mężczyzn	Liczba kobiet	Razem
0-6 lat	275	308	583
7-15 lat	369	338	707
16-18 lat	109	117	226
19-65 lat	2612	2192	4804
Powyżej 65 lat	441	947	1388

Wykres 5. Zmiany liczby ludności Gminy Wolbórz według ekonomicznych grup wieku na przestrzeni lat 2011 – 2016 (dane GUS, dane Urzędu Miejskiego w Wolborzu)

Ludność w wieku produkcyjnym stanowi potencjalne zasoby pracy. W analizowanym okresie obejmującym lata 2011 -2016 liczebność tej grupy wiekowej utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Niewielkie wahania na przestrzeni badanych lat obserwuje się w liczbie ludności w wieku przedprodukcyjnym. Niekorzystnym zjawiskiem jest jednak znikoma różnica pomiędzy populacją w wieku przedprodukcyjnym a poprodukcyjnym.

Poziom zaawansowania procesu powolnego starzenia się ludności odzwierciedla wskaźnik określający obciążenie najmłodszej grupy ludności grupą najstarszą, który w 2016 r. kształtował się na poziomie 96,9 (ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób wieku przedprodukcyjnym). Im wyższa wartość wskaźnika obciążenia demograficznego, tym bardziej niekorzystny wpływ na lokalny rynek pracy. Wysoki wskaźnik oznacza sytuację, w której zbyt duży odsetek ludności utrzymuje się z socjalnych źródeł dochodów.

2.4. Infrastruktura społeczna gminy

Opieka zdrowotna

Na terenie Gminy Wolbórz zadania w zakresie podstawowej opieki medycznej zapewniają:

- Gminny Ośrodek Zdrowia w Wolborzu (ul. Sportowa 7),
- Niepubliczna Przychodnia Lekarska "AMICUS-MED" w Wolborzu (ul. Sportowa 32/34),
- Niepubliczna Przychodnia Lekarska "AMICUS-MED" w Goleszach (Golesze Duże 27),
- Podstacja Pogotowia Ratunkowego w Wolborzu,
- Dom Pomocy Społecznej w Studziankach "Anders - Dom Seniora" (Studzianki 19d).

Zapewnienie opieki medycznej dla mieszkańców gminy w zakresie podstawowym, realizowane jest poprzez poradnie: ogólną i dla dzieci. Niepubliczna Przychodnia Lekarska "AMICUS-MED" prowadzi ponadto poradnie: położniczo-ginekologiczną, rehabilitacyjną i medycyny pracy w ramach NFZ oraz odpłatne usługi w poradniach: dermatologicznej, diabetologicznej, kardiologicznej, neurologicznej, gastroenterologicznej, okulistycznej. Ponadto prowadzone są badania diagnostyczne w laboratorium oraz RTG i USG.

W Wolborzu działają dwa prywatne gabinety stomatologiczne.

Apteka znajduje się w Wolborzu, punkty apteczne w Wolborzu i Golezszach.

Specjalistyczną oraz szpitalną opiekę medyczną mieszkańcom gminy zapewnia Samodzielny Szpital Wojewódzki im. Mikołaja Kopernika w Piotrkowie Trybunalskim (ul. Rakowska 15) oraz Powiatowy Zespół Opieki Zdrowotnej w Piotrkowie Trybunalskim (ul. Roosevelta 3).

Oświata

Na terenie Gminy Wolbórz znajdują się placówki oświatowe:

- Przedszkole Samorządowe w Wolborzu (ul. Mickiewicza 13, Wolbórz),
- Szkoła Podstawowa im. Stefana Żeromskiego w Golezszach Dużych (Golesze Duże 23),
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Komornikach (Komorniki 99),
- Szkoła Podstawowa im. Miry i Tadeusza Sygietyńskich w Proszeniu (Proszenie 98),
- Szkoła Podstawowa im. Władysława Jagiełły w Wolborzu (ul. Modrzewskiego 105, Wolbórz),
- Publiczne Gimnazjum im Królowej Jadwigi w Wolborzu (ul. Modrzewskiego 105, Wolbórz).

Przy szkołach podstawowych w Komornikach, Proszeniu i Wolborzu funkcjonują oddziały przedszkolne.

Tabela 9. Informacje o placówkach oświatowych na terenie Gminy Wolbórz (Urząd Miejski Wolbórz)

Placówka oświatowa	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczba sal dydaktycznych	Powierzchnia użytkowa w m ²	Sale gimnastyczne
Przedszkole Samorządowe w Wolborzu	116	9	5	733,50	1 - użytkowana jako sala dla V grupy dzieci
Szkoła Podstawowa w Golezszach Dużych	128	15	8	1375,04	364 m ² z zapleczem
Szkoła Podstawowa w Komornikach	99	14	8	996	salka korekcyjna
Szkoła Podstawowa w Proszeniu	28	13	7	424	brak
Szkoła Podstawowa w Wolborzu	286	34	14	1142	brak
Publiczne Gimnazjum w Wolborzu	203	27	17	912	1056 m ²
Zespół Szkół ZSCKU w Wolborzu	258 + zaoczni 118	54	26	2 248,72	287,37 m ²

W dawnym pałacu Biskupów Kujawskich mieści się Zespół Szkół Centrum Kształcenia Ustawicznego. W szkole istnieje możliwość kształcenia ponadgimnazjalnego dla młodzieży oraz kształcenia dorosłych w szkołach policealnych i na kursach kwalifikacyjnych. Kształcenie we wszystkich szkołach i kursach jest bezpłatne.

Do innych szkół na poziomie średnim i zawodowym młodzież dojeżdża do Piotrkowa Trybunalskiego lub Sulejowa.

Szkoły w gminie, poza realizacją ramowego planu nauczania organizują zajęcia dodatkowe dla dzieci i młodzieży. Szczegółowe informacje przedstawiono w tabeli:

Tabela 10. Zajęcia dodatkowe i programy realizowane przez szkoły w Gminie Wolbórz

Nazwa szkoły	Rodzaj zrealizowanych zajęć/programów
Przedszkole niepubliczne Akademia Malucha, ul. Modrzewskiego 82, 97-320 Wolbórz	– zajęcia rytmiczne, język angielski
Przedszkole Samorządowe w Wolborzu, ul. Mickiewicza 14, 97-320 Wolbórz	– program wychowawczy, – program profilaktyki, – zbiórka makulatury i karmy dla zwierząt, – teatryki, – terapia pedagogiczna, – logopedia, – arteterapia, – gimnastyka korekcyjna
Zespół Szkół Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, ul. Modrzewskiego 107, 97-320 Wolbórz	– funkcjonowanie sekcji sportowych, jeździeckich, – zajęcia fakultatywne, – programy unijne: "Erazmus+", "Mobilność zawodowa uczniów ZSRCKU drogą do sukcesu na rynku pracy", – programy rządowe: „Łodzią do kultury” i „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa” – udział w akcjach: „Góra grosza”, „Zakręcona Akcja”, Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, wolontariat w schronisku dla zwierząt w Tomaszowie Mazowieckim, akcja krwiodawstwa, rozpoczęcie sezonu jeździeckiego - Św. Jerzy oraz zakończenie sezonu jeździeckiego - Hubertus, wycieczki tematyczne oraz wyjazdy turystyczne, wyjazdy do kina i teatru, na wystawy, pokazy, zawody jeździeckie oraz sportowe, kulig, udział w olimpiadach zawodowych i przedmiotowych – akcje środowiskowe: zbiórka makulatury, opakowań z tworzyw sztucznych, zużytych baterii, akcja „Sprzątanie świata”.
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Komornikach, Komorniki 99, 97-320 Wolbórz	– Program Profilaktyki Szkoły Podstawowej w Komornikach, – warsztaty profilaktyczne realizowane przy współpracy z MOPS w Wolborzu – programy edukacyjne i profilaktyczne przy współpracy z Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Piotrkowie Trybunalskim – zajęcia sportowo-rekreacyjne – koła przedmiotowe – zajęcia logopedyczne, korekcyjno-kompensacyjne, dydaktyczno-wyrównawcze – zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów – udział w programach edukacyjnych i akcjach charytatywnych – program zajęć opiekuńczo – wychowawczych przy współpracy z MOPS w Wolborzu
Szkoła Podstawowa im. Władysława Jagiełły, ul. A. Frycza Modrzewskiego 105, 97-320 Wolbórz	– realizacja programów profilaktycznych we współpracy z MOPS-em w Wolborzu i Sanepid-em – realizacja programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły – organizacja akcji charytatywnych – organizacja zajęć dodatkowych : • dydaktyczno-wyrównawczych • korekcyjno-kompensacyjnych,

Nazwa szkoły	Rodzaj zrealizowanych zajęć/programów
	<ul style="list-style-type: none"> • logopedycznych • rozwijających zainteresowania
Szkoła Podstawowa im. Miry i Tadeusza Sygietyńskich w Proszeniu, Proszenie 45, 97-320 Wolbórz	<ul style="list-style-type: none"> – program profilaktyki, – program wychowawczy, – zajęcia wyrównawcze z języka polskiego, – koło matematyczne
Szkoła Podstawowa im. Stefana Żeromskiego w Goleszach Dużych, Golesze Duże 23, 97-320 Wolbórz	<ul style="list-style-type: none"> – realizacja programów i projektów profilaktycznych we współpracy z MOPS-em w Wolborzu i Sanepid-em – organizacja akcji charytatywnych – realizacja programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły – organizacja zajęć: <ul style="list-style-type: none"> • rozwijających zainteresowania, • korekcyjno-kompensacyjnych, • dydaktyczno-wyrównawczych • logopedycznych
Publiczne Gimnazjum im. Królowej Jadwigi w Wolborzu, Ul. Modrzewskiego 105, 97-320 Wolbórz	<ul style="list-style-type: none"> – Zajęcia sportowo –rekreacyjne, – Koła przedmiotowe: geograficzne, plastyczne, informatyczne, językowe, polonistyczne, ekologiczne, promocji szkoły, – chór

Bezpieczeństwo

Za bezpieczeństwo mieszkańców na terenie gminy odpowiada Komisariat Policji w w Wolborzu (ul. Warszawska 3), oddział Komendy Miejskiej Policji w Piotrkowie Trybunalskim. Komisariat obsługuje teren gmin Wolbórz, Moszczenica i Czarnocin.

W Gminie działają jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, które podlegają Komendzie Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Piotrkowie Trybunalskim. Jednostki znajdują się w miejscowościach: Wolbórz (jednostka posiada certyfikat KSRG), Bogusławice, Komorniki, Kuznocin, Lubiaszów, Lubiatów, Młynary, Polichno, Proszenie, Psary Lechawa, Świątniki, Żarnowica, Żywocin.

W Gminie są bardzo silne tradycje pożarnicze - w Wolborzu mieści się Pożarnicze Centrum Historyczno-Edukacyjne Ziemi Łódzkiej z ekspozycją zabytkowych rekwizytów pożarniczych.

Kultura

Na terenie Gminy Wolbórz działa Wolborskie Centrum Kultury. Pod koniec 2016 r., podczas sesji Rady Miejskiej przyjęto uchwałę w sprawie połączenia instytucji kultury w Wolborzu w jedną placówkę tj. Wolborskie Centrum Kultury (WCK). W skład WCK wchodzi dotychczasowy Miejski Ośrodek Kultury i Pożarnicze Centrum Historyczno – Edukacyjne Ziemi Łódzkiej. Pożarnicze Centrum Historyczno-Edukacyjne Ziemi Łódzkiej w Wolborzu działa od 2007 roku, jest placówką kulturalną o charakterze muzealnym, która włącza się w życie społeczno-kulturalne gminy i regionu. Zadaniem głównym Centrum jest prezentowanie dorobku pożarnictwa m.in.: rekwizyty pożarnicze (sprzęt: motopompy, sikawki ręczne i konne, beczkowsy, sprzęt gaśniczy i alarmowy, oświetlenie, pojazdy, uzbrojenie osobiste, umundurowanie, wyposażenie strażnic, sztandary). Ponadto w Pożarniczym Centrum mieści się Izba Muzealna im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, w której gromadzone są eksponaty z zakresu archiwistyki, numizmatyki, archeologii i regionu. Izba zajmuje się Stowarzyszenie Przyjaciół Wolborza.

WCK przy współpracy Urzędu Miejskiego zajmuje się organizacją imprez rekreacyjno – rozrywkowych takich jak: „Dni Wolborza”, „Wolborski Saganek”, imprez kulturalno –

oświatowych i innych imprez okolicznościowych. WCK zajmuje się również organizacją wystaw twórczości koła plastycznego.

W WCK działają następujące zespoły: Męski Zespół Wokalny "Fermata", Zespół Ludowy "Nad Wolbórką", Dziecięcy Zespół Pieśni i Tańca "Proszeniacy". Ponadto jest to miejsce spotkań różnych organizacji i stowarzyszeń takich jak np.: Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Klub Seniora, Koła Gospodyń Wiejskich, Wolborskie Towarzystwo Kultury i Turystyki, Stowarzyszenie Przyjaciół Wolborza.

Działalnością kulturalną na terenie Gminy Wolbórz zajmuje się także Miejska Biblioteka Publiczna (z siedzibą w WCK), mająca swoje filie w Goleszach Dużych i Polichnie. Biblioteki mają na celu upowszechnianie wiedzy, czytelnictwa i kultury jako czynników mających wpływ na wzrost poziomu życia mieszkańców, poszanowanie i ochronę dziedzictwa kulturowego, gromadzą, opracowują, przechowują i udostępniają materiały biblioteczne. W Miejskiej Bibliotece Publicznej realizowane są cykle spotkań z przedszkolakami, imprezy okolicznościowe, zajęcia komputerowe indywidualne, działa także Akademia Rozwoju Talentów Wolborskich – przygotowanie maturzystów do egzaminów.

Ośrodkami kultu religijnego w Gminie są parafie rzymsko-katolickie. Kościoły znajdują się w miejscowościach:

- Wolbórz - p.w. św. Mikołaja Biskupa,
- Golesze -Swolszewice - p.w. Miłosierdzia Bożego.

Przy parafii w Wolborzu działa chór parafialny "Cantate Deo", uczestniczący w liturgii mszy świętej oraz uroczystościach państwowych.

Na obszarze Gminy Wolbórz, w ramach uaktywniania lokalnej społeczności w zakresie pielęgnowania kulturowego dziedzictwa, Stowarzyszenie "Dolina Pilicy" prowadzi cykl szkoleń warsztatowych "Ocalmy od zapomnienia" w zakresie: bibułkarstwa, koronkarstwa, garncarstwa, filcowania, florystyki, wikliniarstwa i gobelinarstwa. Warsztaty kierowane są do członkiń Kół Gospodyń Wiejskich, młodzieży, twórców rękodziela, a ich efekty są prezentowane na imprezach promocyjnych o zasięgu ogólnopolskim.

Na terenie Gminy Wolbórz znajduje się wiele zabytków architektonicznych. Do rejestru zabytków województwa łódzkiego wpisane są obiekty:

- Park podworski w miejscowości Bogustawice,
- Park podworski w miejscowości Lubiaków,
- Kościół parafialny p.w. św. Mikołaja w Wolborzu,
- Zespół pałacowy w Wolborzu.

Ponadto w Gminie występuje wiele innych obiektów i miejsc objętych ochroną. Wiele z nich posiada walory historyczne, artystyczne i kulturowe.

Sport, rekreacja, turystyka

Bazę sportową na terenie Gminy Wolbórz stanowią:

- pełnowymiarowa hala sportowa z siłownią przy Publicznym Gimnazjum w Wolborzu,
- stadion sportowy w Wolborzu, zarządzany przez Towarzystwo Sportowe "Szczerbiec",
- wielofunkcyjne boisko "Orlik" w Wolborzu (boiska do piłki nożnej, koszykówki i siatkówki),
- sale gimnastyczne przy szkołach w: Wolborzu (przy ZSRCKU), Goleszach Dużych (przy SP), Komorniki (przy SP salka korekcyjna),
- boiska przy szkołach,
- wielofunkcyjne boisko sportowe przy Szkole Podstawowej w Komornikach,
- ujeżdżalnia w Bogustawicach,

- ośrodki jazdy konnej w Wolborzu, Golezszach, Kole, Marianowie.

Przy hali sportowej w Wolborzu funkcjonuje Ludowy Uczniowski Międzyszkolny Klub Sportowy, którego zadaniem jest popularyzacja sportu oraz organizowanie zawodów sportowych.

W Gminie działa Towarzystwo Sportowe „Szczerbiec”, które posiada drużynę seniorską (występującą na szczeblu okręgowym) i trzy drużyny juniorskie. Dla rozwijania działalności sportowej utworzono „Klub 100”, który zabiega o zabezpieczenie finansowe, poszukuje sponsorów, itp.

Ofertę aktywnego wypoczynku dla dzieci uzupełniają ogólnodostępne place zabaw: dwa obiekty w Wolborzu, w Komornikach i Golezszach. Ponadto w miejscowości Bogusławice znajduje się słynny ośrodek hodowli koni "Stado Ogierów" (obecny właściciel Przedsiębiorstwo Jasta sp. z o.o.). Na terenie "Stada..." znajduje się ujeżdżalnia oraz ujeżdżalnia kryta, prowadzone są lekcje jazdy konnej na rozmaitych poziomach zaawansowania, jazdy indywidualne i grupowe, nauka powożenia. Ponadto oferowane są rekreacyjne przejazdy bryczkami. Oferowana jest także kompleksowa pomoc w organizacji imprez plenerowych, oferta dotyczy również noclegów, gastronomii, organizacji konferencji. Malownicze położenie gminy, obecność elementów środowiska o wysokich wartościach przyrodniczych, obecność Zalewu Sulejowskiego sprawia, że Gmina Wolbórz posiada status gminy turystyczno – rekreacyjnej. Infrastrukturę turystyczną miasta i Gminy Wolbórz tworzy kilka obiektów skoncentrowanych głównie nad Zalewem Sulejowskim i przy drodze ekspresowej S8, z zapleczem noclegowym, gastronomicznym oraz o charakterze rekreacyjnym. Przy Zalewie działają gospodarstwa agroturystyczne oraz rozwija się budownictwo letniskowe prywatne.

Przez teren gminy przebiega Łódzki Szlak Konny im. mjr. Henryka Dobrzańskiego "Hubala". Trasa zapewnia dostęp do ponad 200 ośrodków jeździeckich oraz 1000 atrakcji na terenie województwa. W Gminie trasę obsługuje 5 ośrodków jazdy konnej.

Zalew Sulejowski zapewnia warunki do uprawiania sportów wodnych: kajakarstwa, windsurfingu, żeglarstwa i wędkarstwa. W Bronisławowie funkcjonuje port jachtowy Łódzkiego Klubu Regatowego "Latający Holender", który jest organizatorem m.in. Ogólnopolskich Regat o Puchar Ministra Edukacji Narodowej i Sportu (wpisanych do kalendarza Polskiego Związku Żeglarskiego).

Na terenie Gminy Wolbórz zaprojektowano szereg szlaków turystycznych, samodzielnych i łączących się w większe szlaki na terenach sąsiednich gmin, wiodących przez najciekawsze miejsca regionu.

2.5. Infrastruktura techniczna gminy

Komunikacja

Sieć komunikacyjną Gminy Wolbórz tworzą drogi:

- krajowa nr 8 relacji Warszawa – Wrocław - Katowice, przy której leży Wolbórz (przez teren gminy przebiega na odcinku 13 km),
- powiatowe o łącznej długości 72,83 km,
- gminne o łącznej długości 80,20 km.

Warunki mieszkaniowe

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), stan na koniec 2015 r., na terenie Gminy Wolbórz znajdowało się 2340 budynków mieszkalnych, w tym 2567 mieszkań

o łącznej powierzchni użytkowej 227 487 m² i sumie izb w ilości 10 826. Na jedno mieszkanie o przeciętnej wielkości 88,6 m² przypada średnio 3,01 osoby (dla porównania wskaźniki dla powiatu piotrkowskiego wynoszą odpowiednio 88,3 m² przypada średnio 3,05 osoby).

W skład jednego mieszkania wchodzi przeciętnie 4,22 izby, co daje 0,71 osób na jedną izbę. Statystyczny mieszkaniec gminy ma do swojej dyspozycji około 29,4 m² powierzchni użytkowej mieszkania.

Zdecydowana większość mieszkań znajduje się w posiadaniu osób prywatnych. W Gminie nie ma spółdzielni mieszkaniowych, gospodarujących zasobami mieszkaniowymi.

O sytuacji mieszkaniowej świadczy również stopień wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne. Wskaźniki przedstawiają się następująco:

- wyposażenie mieszkań w instalacje w mieście: wodociąg-95,5%, łazienka- 88,1%, centralne ogrzewanie- 87,2%,
- wyposażenie mieszkań w instalacje na terenach wiejskich gminy: wodociąg- 89,6%, łazienka- 76,9%, centralne ogrzewanie- 66,8%.

Budownictwo indywidualne w Gminie jest zróżnicowane a jego stan techniczny zależy od okresu wzniesienia, sposobu eksploatacji a także sytuacji finansowej właścicieli.

Obecnie Gmina Wolbórz podjęła kroki w kierunku budowy mieszkań socjalnych dla potrzebujących mieszkańców gminy. Planuje się utworzenie 11 mieszkań socjalnych w wyniku przebudowy zdegradowanego budynku gospodarczego na terenie dawnego PGR-u w miejscowości Bogusławice (Gmina Wolbórz). Na realizację inwestycji Gmina Wolbórz otrzymała dotację. Realizacja inwestycji pozwoli na usamodzielnienie ekonomiczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez zwiększenie dostępności do infrastruktury mieszkań socjalnych oraz realizację działań komplementarnych w zakresie ich wsparcia i aktywizacji zawodowej. Bezpośrednimi beneficjentami inwestycji będą rodziny korzystające z pomocy MOPS w Wolborzu, które wymagają umieszczenia w mieszkaniach socjalnych.

Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Mieszkańcy Gminy Wolbórz zaopatrywani są w wodę za pomocą wodociągów bazujących na ujęciach wód podziemnych zlokalizowanych w Wolborzu (doprowadza wodę do Wolborza), Polichnie (doprowadza wodę do miejscowości: Polichno, Psary Witowskie, Psary Lechawa, Psary Stare, Prosenie, Żarnowica, Golesze, Golesze Małe, Lubiaszów Stary, Lubiaszów Nowy, Bronisławów, Leonów, Młoszów, Modrzewek, Apolonka, Kaleń, Janów, Stanisławów i Studzianki), Żywocinie (zapatruje wsie Żywocin, Komorniki i Bogusławice), Kuznocinie (doprowadza wodę do Kuznocina, Młynar, Brudak, Lubiatowa i Świątnik) oraz Swolszewicach Dużych, które obsługują wieś Swolszewice Duże.

Łączna długość czynnej rozdzielczej sieci wodociągowej w Gminie wynosi 145,8 km (wg danych GUS, stan na koniec 2015 r.), z przyłączami prowadzącymi do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w ilości 2191 szt. Przeciętne zużycie wody przez 1 mieszkańca gminy w 2015 r. było na poziomie 34,8 m³.

Wskaźnik zwodociągowania gminy wyrażony liczbą osób korzystających z instalacji do ogółu ludności wynosi 95,8%, dla terenu miasta 96,9% oraz dla obszarów wiejskich 95,4%.

Na terenie gminy funkcjonują trzy zorganizowane systemy odprowadzania ścieków sanitarnych, które pracują w oparciu o trzy oczyszczalnie ścieków: mechaniczno-biologiczna z podwyższonym usuwaniem biogenów w Wolborzu i Psarach Starych oraz mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Żarnowicy. Oczyszczalnia w Bronisławowie została wyłączona z eksploatacji, zlikwidowana, a teren zrekultywowany.

Łączna długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosi 103,0 km (wg danych GUS, stan na koniec 2015 r.) i obsługuje 1580 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych. W 2014 r. do kanalizacji odprowadzono 110,2 dm³ ścieków. Stopień skanalizowania gminy wyrażony liczbą osób korzystających z instalacji do ogółu ludności wynosi 72,7%, dla terenu miasta 85,4% oraz dla obszarów wiejskich 67,2%.

Energia elektryczna i ciepła

Gmina Wolbórz jest w pełni zelektryfikowana. Dostawy energii elektrycznej do odbiorców z terenu gminy realizowane są za pomocą czterech linii napowietrznych (każda o napięciu 15kV), wyprowadzonych ze stacji GPZ 110/15kV o mocy 10MVA. Istniejąca sieć elektroenergetyczna w pełni pokrywa potrzeby zasilania w energię elektryczną wszystkich odbiorców zlokalizowanych na terenie gminy.

W Gminie Wolbórz nie funkcjonują scentralizowane systemy ogrzewania oraz sieci ciepłownicze zaopatrujące gospodarstwa domowe, obiekty użyteczności publicznej, podmioty gospodarcze w ciepło (nie funkcjonują zakłady, które produkowałyby ciepło oraz jednostki zajmujące się dystrybucją ciepła). Podstawą gospodarki cieplnej jest więc infrastruktura ciepłownicza oparta na lokalnych źródłach ciepła eksploatowanych przez ich właścicieli wyłącznie na własne potrzeby.

Gospodarka odpadami

Na terenie Gminy Wolbórz brak jest czynnych składowisk odpadów. Składowisko odpadów, które funkcjonowało w latach wcześniejszych w miejscowości Młynary, w 2012 r. zostało poddane rekultywacji. Na terenie gminy prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów komunalnych (segregacja „u źródła”), indywidualni wytwórcy odpadów (gospodarstwa domowe jednorodzinne) gromadzą je w workach lub pojemnikach (przeznaczonych do segregacji odpadów), z podziałem na następujące frakcje:

- tworzywa sztuczne: butelki typu PET, butelki po chemii gospodarczej, opakowania po produktach spożywczych, folia opakowaniowa - worek żółty,
- papier: gazety, książki, zeszyty, kartony, papier, pudła tekturowe, opakowania wielomateriałowe (kartoniki po sokach, napojach i produktach mlecznych) - worek niebieski,
- metal: puszki aluminiowe, stalowe po żywności, napojach, karmie dla zwierząt -worek biały,
- szkło: opakowania szklane, białe i kolorowe butelki po napojach, sokach, alkoholach, żywności, słoiki po dżemach i przetworach - worek zielony,
- bioodpady: odpadki kuchenne (resztki owoców, warzyw, produktów mlecznych, skorupki jaj, łupiny orzechów, fusy po kawie, herbacie razem z filtrem papierowym, ścięta trawę, chwasty, liście, drobne gałązki, spady owocowe, zwiędłe kwiaty cięte, doniczkowe - worek brązowy.

Firma zajmująca się odbiorem odpadów z terenu Gminy Wolbórz wyposaża mieszkańców w worki do segregacji.

W 2015 r. z terenu gminy zebrano 1 608,27 Mg odpadów zmieszanych , w tym 877,99 Mg to odpady z gospodarstw domowych.

Odbiór odpadów zmieszanych oraz segregowanych (tworzywa sztuczne, papier, szkło oraz metal) z terenu nieruchomości odbywa się według harmonogramu opracowanego przez firmę. Zebrane odpady wywożone są na specjalistyczne składowiska odpadów, zlokalizowane poza terenem Gminy Wolbórz.

2.6. Gospodarka Gminy Wolbórz

Podstawową funkcją gospodarczą Gminy Wolbórz jest rolnictwo, prowadzone w sposób tradycyjny (nie rozwija się tu specjalistyczna działalność produkcyjna). Obszar wiejski gminy ma charakter zdecydowanie rolniczy. Użytki rolne stanowią blisko 60% a grunty orne ponad 49% ogólnej powierzchni gminy. Produkcja rolnicza realizowana jest przede wszystkim w indywidualnych gospodarstwach rolnych.

Pozarolnicza działalność gospodarcza na terenie gminy związana jest m.in. z turystyką, usługami i handlem. W rejonie drogi krajowej ekspresowej S8 relacji Wrocław - Białystok znajdują się centra logistyczne - magazynowe - dużych firm (AUCHAN POLSKA Sp. z o. o., PARTNER LOGISTIC Sp. z o. o., „FM LOGISTIC”) oraz obiekty usługowe gastronomiczno-noclegowe oraz konferencyjne na wysokim poziomie. Rejon Zalewu Sulejowskiego to obszar, gdzie przeważa działalność gospodarcza związana z obsługą ruchu turystycznego na bazie ośrodków wypoczynkowych i gospodarstw agroturystycznych.

Na terenie Gminy Wolbórz w 2015 r. funkcjonowało 537 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON. Rynek pracy na terenie gminy kształtowany jest głównie przez sektor prywatny - należy do niego blisko 96% ogółu podmiotów gospodarczych. W sektorze prywatnym przeważają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na własny rachunek (ponad 80%). Na terenie gminy najwięcej podmiotów działa w obszarze handlu hurtowego i detalicznego oraz budownictwa.

Większość firm działających na gminnym rynku to mikroprzedsiębiorcy, czyli podmioty zatrudniające mniej niż 10 pracowników lub bazujących na samozatrudnieniu. Są to najczęściej sklepy i hurtownie (spożywcze, materiałów budowlanych itp.), a także drobne zakłady produkcyjno-usługowe (np. warsztaty samochodowe, usługi remontowo-budowlane, itp.).

Do największych przedsiębiorstw działających na terenie gminy należy zaliczyć następujące firmy:

- Centrum Logistyczne AUCHAN POLSKA Sp. z o. o.,
- Centrum Logistyczne PARTNER LOGISTIC Sp. z o. o.,
- „FM LOGISTIC”,
- Huta szkła gospodarczego i artystycznego FINEZJA,
- Zakład Stolarski MAZUREK Sp. o. o.,
- PPHU ATUT - produkcja mebli sklepowych,
- Zakłady Drobiarskie „Drob-BOGS”.

3. Dokumenty strategiczne

3.1. Dokumenty strategiczne polityki społecznej unijnej i krajowej

Na poziomie Unii Europejskiej z zakresie działań związanych z realizacją polityki społecznej jest dokument "EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu". Strategia ta w roku 2010 zastąpiła Strategię Lizbońską.

Tabela 11. Priorytety społecznych polityk unijnych (opracowanie własne)

Wyszczególnienie	Opis
EUROPA 2020	
Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu (Bruksela, 03.03.2010)	
Priorytety	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji • rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej sprzyjającej środowisku i bardziej konkurencyjnej • rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną, gospodarczą i terytorialną
Cele	<ul style="list-style-type: none"> • stopa zatrudnienia - 75 % osób w wieku 20-64 lat powinno mieć pracę • przeznaczenie 3 % PKB Unii na inwestycje w badania i rozwój • należy ograniczyć dwutlenku węgla o 20 % w stosunku do poziomu z 1990 r. (nawet o 30 %, jeśli warunki będą sprzyjające), zwiększyć do 20 % udział energii ze źródeł odnawialnych; wzrost efektywności energetycznej o 20 % • ograniczenie liczby uczniów przedwcześnie kończących edukację do poziomu poniżej 10 %, co najmniej 40 % osób w wieku 30-34 powinno mieć wykształcenie wyższe • zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 mln
Projekty przewodnie dotyczące włączenia społecznego	<p style="text-align: center;">Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia</p> <p>Celem projektu jest stworzenie warunków do unowocześnienia rynków pracy w związku z rosnącym poziomem bezrobocia oraz zapewnienie trwałości modeli społecznych. Oznacza to wzmocnienie pozycji obywateli, poprzez umożliwienie im zdobywania nowych umiejętności, tak aby obecni i przyszli pracownicy mogli przystosować się do nowych warunków i ewentualnej zmiany kariery, aby ograniczyć bezrobocie i podnieść wydajność siły roboczej.</p>
	<p style="text-align: center;">Europejski program walki z ubóstwem</p> <p>Projekt dąży do zapewnienia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, i ma na celu zwiększenie świadomości i uznanie praw podstawowych osób ubogich i wykluczonych społecznie, dając im szansę godnego życia i aktywnego uczestniczenia w życiu społecznym</p>

Głównymi dokumentami wyznaczającymi kierunki rozwoju Polski są: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) i Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego, w sektorze polityki społecznej natomiast: Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego.

Tabela 12. Strategie polityki społecznej kraju (opracowanie własne)

Cele strategiczne	Cele szczegółowe / operacyjne
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (Uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 14.02.2017 r. – M.P. 2017 poz. 260)	
Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym	<ul style="list-style-type: none"> - Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną - Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony - Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (Uchwała Rady Ministrów z dnia 13.07.2010 r. – M.P. 2011 nr 36 poz. 423)	
Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym	<ul style="list-style-type: none"> - Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów - Budowanie spójności terytorialnej i przeciw-działanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych - Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (Uchwała nr 104 Rady Ministrów z dnia 18.06.2013 r.- M.P. 2013 poz. 640)	
Rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób, tak aby mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia	<ul style="list-style-type: none"> - Wzrost zatrudnienia - Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych - Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym - Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej - Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 (Uchwała nr 61 Rady Ministrów z dnia 26.03.2013 r. – M.P. 2013 poz. 378)	
Wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno- gospodarczym Polski	<ul style="list-style-type: none"> - Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji - Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne. - Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy - Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego

Na poziomie centralnym, np. przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, realizowanych jest szereg programów z zakresu wsparcia niektórych problemów społecznych w perspektywie długoterminowej.

3.2. Polityki regionalne

Tabela 13. Cele polityki społecznej Województwa Łódzkiego (opracowanie własne)

Cele strategiczne	Cele szczegółowe / operacyjne
Wojewódzka strategia w zakresie polityki społecznej na lata 2007-2020	
Misją polityki społecznej w województwie łódzkim jest podnoszenie jakości życia wśród mieszkańców regionu szczególnie tych, którzy ze względu na trudną sytuację życiową nie są w stanie samodzielnie zaspokoić podstawowych potrzeb bytowych, a przez to nie mogą uczestniczyć lub mają ograniczony udział w życiu rodzinnym, zawodowym i społecznym.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wdrażanie aktywnej polityki społecznej 2. Systemowa pomoc osobom niepełnosprawnym 3. Tworzenie warunków sprzyjających uczestnictwu w życiu społecznym osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym 4. Zapobieganie i przeciwdziałanie problemom uzależnień 5. Zwiększenie samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych 6. Propagowanie aktywnego trybu życia i wsparcie osób w wieku poprodukcyjnym .
Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2014-2020 (Uchwała nr XLIV/811/14 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 10 lutego 2014 r.)	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzmacnianie potencjału i kompetencji rodziny 2. Rozwój zasobów ludzkich i instytucjonalnych 3. Rozwój systemu wsparcia rodziny rozwój systemu rodzinnej pieczy zastępczej i dostosowanie pieczy instytucjonalnej do standardów wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej 4. Zapewnienie dzieciom zakwalifikowanym do przysposobienia środowiska rodzinnego
Wojewódzki Program Wyrównania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania ich Wykluczeniu Społecznemu oraz Pomocy w Zatrudnieniu Osób Niepełnosprawnych na lata 2014-2020 (Uchwała nr XLIV/812/14 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 10 lutego 2014 r.)	
Tworzenie warunków umożliwiających osobom niepełnosprawnym równoprawny udział we wszystkich sferach życia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podniesienie poziomu świadomości społeczeństwa na temat osób niepełnosprawnych, ich praw, potrzeb i możliwości oraz wkładu we wszystkie sfery życia 2. Stymulowanie rozwoju oraz wzmocnienie potencjału osób z różnymi niepełnosprawnościami 3. Profilaktyka oraz doskonalenie systemów kompleksowego wsparcia medycznego skierowanego do osób niepełnosprawnych 4. Tworzenie warunków do podniesienia kompetencji zawodowych, wzrostu zatrudnienia oraz wzmocnienie polityki równości szans osób niepełnosprawnych na rynku pracy 5. Tworzenie warunków umożliwiających osobom niepełnosprawnym dostęp do przestrzeni publicznej i prywatnej oraz uczestnictwa w życiu społecznym 6. Zintegrowanie działań podmiotów wspierających osoby niepełnosprawne
Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2017 – 2020	
<p>Cel strategiczny: Wydłużenie życia w zdrowiu, poprawa zdrowia i związanej z nim jakości życia ludności oraz zmniejszenie nierówności społecznych w zdrowiu</p> <p>Cel główny: Profilaktyka i rozwiązywanie problemów związanych z używaniem</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Promocja zdrowia 2. Profilaktyka 3. Redukcja szkód, rehabilitacja (readaptacja, reintegracja) zdrowotna, społeczna i zawodowa

Cele strategiczne	Cele szczegółowe / operacyjne
substancji psychoaktywnych, uzależnieniami behawioralnymi i innymi zachowaniami ryzykownymi	
Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2017 - 2020	
<p>Cel strategiczny: Wydłużenie życia w zdrowiu, poprawa zdrowia i związanej z nim jakości życia ludności oraz zmniejszenie nierówności społecznych w zdrowiu</p> <p>Cel główny: Profilaktyka i rozwiązywanie problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, uzależnieniami behawioralnymi i innymi zachowaniami ryzykownymi</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zadania na rzecz ograniczania stosowania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych 2. Rozwój kadr uczestniczących w realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania narkomanii 3. Profilaktyka 4. Redukcja szkód, rehabilitacja i reintegracja społeczna 5. Monitorowanie sytuacji epidemiologicznej w zakresie używania środków odurzających, substancji psychotropowych i NSP oraz postaw społecznych i reakcji instytucjonalnych
Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017 - 2020	
Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w województwie łódzkim	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie 2. Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie 3. Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie 4. Zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług

Tabela 14. Cele polityki Powiatu Piotrkowskiego (opracowanie własne)

Strategia /Cele
Strategia Rozwoju Powiatu Piotrkowskiego na lata 2014-2020 (Uchwała Nr XLIII/321/14 Rady powiatu w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 29.1.2014 r.)
Wspieranie i integracja działań ukierunkowanych na polepszenie jakości życia mieszkańców i budowanie potencjału gospodarczego powiatu w oparciu o samorządy gminne, indywidualne przedsiębiorstwa rolnicze oraz małe i średnie firmy.
<ul style="list-style-type: none"> - Ugruntowanie pozycji powiatu jako miejsca przyjaznego mieszkańcom - Wypracowanie pozycji lidera regionu w produkcji i handlu żywnością - Stworzenie konkurencyjnej oferty turystycznej
Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 – 2020
Podnoszenie jakości życia mieszkańców powiatu piotrkowskiego poprzez stworzenie sprawnego systemu wspierającego w przezwyciężaniu trudności życiowych, zabezpieczającego przed wykluczeniem społecznym i prowadzącego do pełnej integracji ze społeczeństwem
<p>I. Rozwój i doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem i rodziną.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zorganizowanie kompleksowego systemu rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej - Zorganizowanie systemu kwalifikowania kandydatów do prowadzenia rodzinnych form pieczy zastępczej - Zapewnienie profesjonalnego wsparcia rodzinom i rodzinnym formom pieczy zastępczej aby mogły pełnić właściwie funkcje opiekuńczo - wychowawcze - Promocja i rozwój rodzinnej pieczy zastępczej <p>II. Ograniczenie występowania zjawiska przemocy w rodzinie wśród mieszkańców powiatu piotrkowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zapobieganie występowaniu przemocy w rodzinie poprzez podnoszenie świadomości społecznej - Podwyższenie jakości i skuteczności pomocy dla osób doświadczających przemocy

Strategia /Cele
<ul style="list-style-type: none"> - Zmianę zachowań i postaw sprawców przemocy w rodzinie - Monitorowanie zjawiska występowania przemocy w rodzinie <p>III. Doskonalenie warunków do rozwoju integracji społecznej osób niepełnosprawnych i starszych oraz ograniczania zjawiska ich wykluczenia społecznego</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tworzenie warunków do poprawy funkcjonowania i przeciwdziałania marginalizacji społecznej osób niepełnosprawnych i starszych ze środowiskiem - Poprawa jakości usług i pomocy instytucjonalnej i pozainstytucjonalnej na rzecz rozwiązywania problemów społecznych osób starszych i niepełnosprawnych - Zwiększenie udziału osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym i dostępie do rehabilitacji - Rozwijanie świadomości społecznej na temat niepełnosprawności i budowanie pozytywnego wizerunku osoby starszej i niepełnosprawnej <p>IV. Ograniczanie zjawisk bezrobocia i ubóstwa na terenie powiatu piotrkowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - Skuteczna aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i poszukujących pracy - Wzrost aktywności osób starszych i niepełnosprawnych na rynku pracy - Promocja przedsiębiorczości i wspieranie jej rozwoju środkami publicznymi - Rozwijanie współpracy z samorządami lokalnymi na rzecz aktywizacji zawodowej mieszkańców powiatu piotrkowskiego
Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2017 - 2020
<p>Doskonalenie warunków do rozwoju integracji społecznej i zwiększenia aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych i starszych oraz ograniczanie zjawiska ich wykluczenia społecznego</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Poprawa funkcjonowania społecznego osób niepełnosprawnych - Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej osób niepełnosprawnych i starszych - Wzrost jakości usług i pomocy instytucjonalnej oraz pozainstytucjonalnej na rzecz rozwiązywania problemów społecznych osób starszych i niepełnosprawnych - Zwiększenie udziału osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym i dostępie do rehabilitacji - Wzrost aktywności zawodowej osób starszych i niepełnosprawnych - Promocja przedsiębiorczości i wspieranie jej rozwoju środkami publicznymi - Rozwijanie współpracy z samorządami lokalnymi na rzecz aktywizacji zawodowej starszych i niepełnosprawnych mieszkańców powiatu piotrkowskiego
Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Piotrkowskim na lata 2015-2017
<ul style="list-style-type: none"> - Zorganizowanie kompleksowego systemu rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej - Zorganizowanie systemu kwalifikowania kandydatów do prowadzenia rodzinnych form pieczy zastępczej - Zapewnienie profesjonalnego wsparcia rodzinom i rodzinnym formom pieczy zastępczej, aby mogły pełnić właściwe funkcje opiekuńczo – wychowawcze - Promocja i rozwój pieczy zastępczej

Tabela 15. Cele polityki Gminy Wolbórz (opracowanie własne)

Cele strategiczne	Cele szczegółowe / operacyjne
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Wolbórz na lata 2014-2022	
Zrównoważony rozwój społeczny	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gmina zapewniająca wysoki standard usług społecznych 2. Gmina rozwiązująca problemy społeczne 3. Gmina rozwijająca tożsamość i integrująca lokalne społeczeństwo
Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Gminy Wolbórz na 2017 rok (Uchwała Nr XXVII/185/2016 Rady Miejskiej w Wolborzu z dnia 29 grudnia 2016 r.)	
Nadrzędnym celem programu jest ograniczenie szkód społecznych i zdrowotnych wynikających ze spożywania alkoholu przez mieszkańców Gminy Wolbórz oraz zjawiska picia alkoholu i podejmowania innych zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa jakości życia rodzin z problemem alkoholowym, ze szczególnym uwzględnieniem ograniczania zjawiska przemocy w rodzinie. 2. Podniesienie w społeczeństwie, a w szczególności wśród młodzieży, poziomu wiedzy o zagrożeniach wynikających z zażywania substancji psychoaktywnych oraz zachowań ryzykownych.
Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Wolbórz na lata 2013 - 2017 (Uchwała Nr XXIX/247/2013 Rady Miejskiej w Wolborzu z dnia 28 lutego 2013 r.)	
Celem nadrzędnym jest przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie wśród mieszkańców Gminy Wolbórz i zwiększenie skuteczności podejmowanych działań. Cel nadrzędny zostanie osiągnięty poprzez realizację celów szczegółowych i określonych w ramach celów zadań. Ujęte w programie zadania będą realizowane przez wymienione w programie instytucje i organizacje.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie świadomości mieszkańców Gminy Wolbórz o zjawisku i możliwościach przeciwdziałania przemocy 2. Zmniejszenie negatywnych następstw dla ofiar i świadków występowania przemocy w rodzinie 3. Zintegrowanie środowisk i działań na rzecz zapobiegania przemocy i niwelowania jej negatywnych skutków 4. Zwiększenie kompetencji pracowników służb realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie
Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2016 - 2018 (Uchwała Nr XXIV/159/2016 Rady Miejskiej w Wolborzu z dnia 30 września 2016 r.)	
Skuteczne wspieranie rodziców w wypełnianiu ich funkcji opiekuńczo-wychowawczych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywanie już istniejących; 2. Poprawa jakości życia rodzin, w tym zabezpieczenie potrzeb bytowych, 3. Zwiększenie działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej

4. System pomocy społecznej w gminie i regionie

4.1. Działalność Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wolborzu

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu realizuje zadania własne zgodnie z wymogami określonymi przez przepisy prawa stosownie do zaleceń Burmistrza Wolborza, a zadania zlecone z zakresu pomocy społecznej na mocy przepisów prawnych i ustaleń Wojewody łódzkiego. W realizacji zadań MOPS współpracuje na zasadzie partnerstwa z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi Kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

MOPS realizuje swoje zadania na podstawie:

- ustawy o pomocy społecznej,
- ustawy o świadczeniach rodzinnych,
- ustawy o dodatkach mieszkaniowych,
- ustawy o ochronie zdrowia psychicznego,
- ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii,
- przepisów dotyczących samorządu gminnego, finansów publicznych, rehabilitacji zawodowej i społecznej, zatrudnienia osób niepełnosprawnych, zamówień publicznych i systemu ubezpieczeń społecznych.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu prowadzi gospodarkę finansową na zasadach obowiązujących samorządowe jednostki budżetowe. Pomoc społeczna finansowana jest ze środków: budżetu gminy (realizacja zadań własnych), dotacji budżetu państwa (realizacja zadań zleconych) i dotacji budżetu państwa przeznaczonych na dofinansowanie zadań własnych.

Oprócz wsparcia finansowego i rzeczowego Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu udziela pomocy w zakresie poradnictwa w rozwiązywaniu problemów życiowych mieszkańców oraz:

- interweniuje w sprawach przemocy w rodzinie, zaobserwowanych zjawiskach uzależnień i innych patologii w rodzinie,
- kieruje osoby do: Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności, Domów Pomocy Społecznej, schronisk, noclegowni i innych specjalistycznych placówek,
- organizuje pomoc w leczeniu dla osób chorych, niepełnosprawnych i uzależnionych,
- pomaga mieszkańcom w załatwianiu spraw sądowych np. egzekwowania alimentów,
- prowadzi tzw. pracę socjalną (działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie).

Tabela 16. Liczba osób korzystających z pomocy MOPS w Wolborzu w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pt. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba osób, które otrzymały świadczenie w ramach zadań własnych i zleconych	440	473	503	410	691

Tabela 17. Liczba rodzin, które uzyskały pomoc z MOPS w Wolborzu w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pt. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Ubóstwo	203	220	215	197	209
Potrzeba ochrony macierzyństwa	28	36	47	38	29
Bezrobocie	145	150	149	128	135
Niepełnosprawność	113	127	114	102	105
Długotrwała lub ciężka choroba	64	74	59	65	67
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza	80	93	71	54	48
Alkoholizm	39	35	30	31	39
Trudności po opuszczeniu zakładów karnych	6	1	3	4	4
Wielodzietność	17	21	29	27	22
Bezdomność	5	4	5	2	2
Zdarzenia losowe	3	0	0	1	2
Przemoc w rodzinie	6	5	0	1	37
Usługi opiekuńcze (liczba osób)	4	5	5	6	4
Poradnictwo specjalistyczne	75	115	134	131	101
Praca socjalna	292	356	322	200	225
Interwencja kryzysowa	12	10	0	1	0
Kontrakt socjalny (liczba osób objętych kontraktem)	13	13	13	8	3
Posiłek – dzieci (liczba osób)	171	191	158	153	133
Schronienie (liczba osób)	1	0	4	1	1
Sprawienie pogrzebu (liczba osób)	0	1	1	0	0
Pobyt w domu pomocy społecznej (liczba osób)	8	8	10	13	14
Wspieranie rodziny i piecza zastępcza	b.d.	13	13	12	14

Wykres 6. Główne powody przyznania pomocy społecznej przez MOPS w Wolborzu w latach 2012-2016

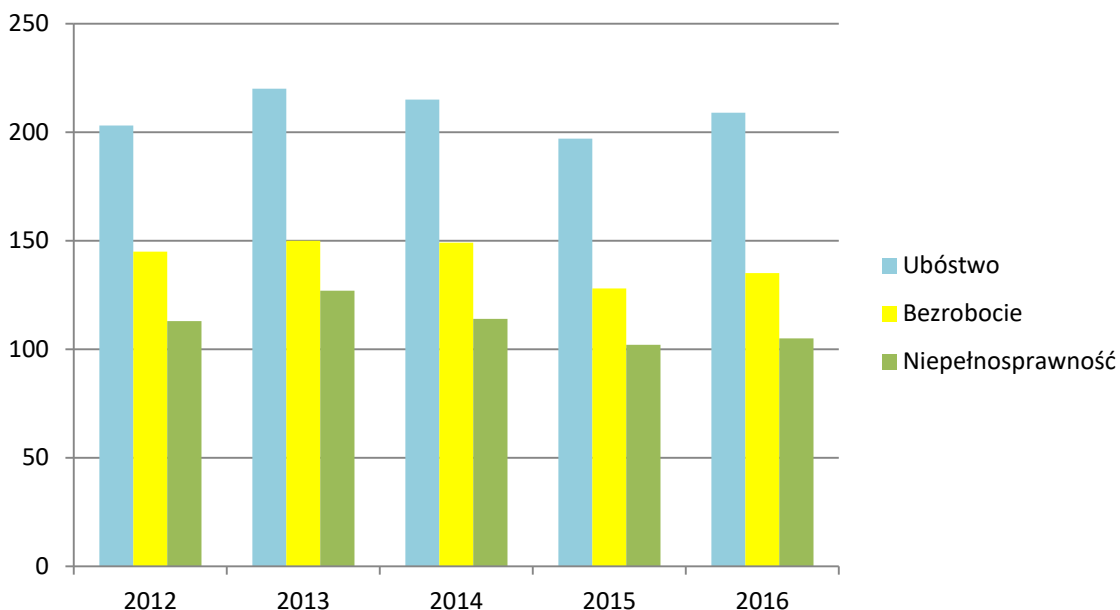

Tabela 18. Liczba osób, którym wypłacane są zasiłki przez MOPS w Wolborzu w latach 2012-2016 (opracowanie pt. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wyszczególnienie - liczba osób	2012	2013	2014	2015	2016
Zasiłek stały	51	55	59	51	58
Zasiłek okresowy	123	133	132	119	124
Zasiłek celowy	247	253	237	226	231

4.2. Instytucje zajmujące się pomocą społeczną w regionie

Tabela 19. Instytucje pomocy społecznej, bezpieczeństwa i opieki prawnej w regionie

Pełna nazwa organizacji	Podstawowe obszary działań organizacji	Adres
Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi	Główna jednostka administracji samorządowej województwa w sprawach społecznych	ul. Snycerska 8 Łódź 42 203 48 00
Starostwo Powiatowe w Piotrkowie Trybunalskim	Główna jednostka administracji samorządowej powiatu	Al. 3 Maja 33 Piotrków Trybunalski tel. 44 732 31 00
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Piotrkowie Trybunalskim	Pomoc społeczna, opieka nad dzieckiem i rodziną, rehabilitacja osób niepełnosprawnych	Al. 3 Maja 33 Piotrków Trybunalski tel. 44 732 31 64
Powiatowy Urząd Pracy w Piotrkowie Trybunalskim	Pośrednictwo pracy, pomoc prawna dla bezrobotnych	ul. Dmowskiego 27 Piotrków Trybunalski tel. 44 647 45 26
Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Piotrkowie Trybunalskim	Działania profilaktyczne, diagnostyczne, terapeutyczne, doradcze i konsultacyjne dla dzieci i młodzieży	ul. Sienkiewicza 16 Piotrków Trybunalski tel. 44 732 78 40
Samodzielny Szpital Wojewódzki im. Mikołaja Kopernika w Piotrkowie Trybunalskim	Opieka zdrowotna stacjonarna i poradnictwo medyczne	ul. Rakowska 15 Piotrków Trybunalski tel. 44 648 03 00
Powiatowy Zespół Opieki Zdrowotnej w Piotrkowie Trybunalskim	Opieka zdrowotna stacjonarna i poradnictwo medyczne	ul. Roosvelta 3 Piotrków Trybunalski tel. 44 645 11 15
Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim	Orzecznictwo sądowe	ul. Słowackiego 5 Piotrków Trybunalski tel. 44 64 94 180
Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Piotrkowie Trybunalskim	Udzielanie krótkoterminowej pomocy osobom w sytuacji kryzysowej	ul. Próchnika 34a Piotrków Trybunalski tel. 44 647 43 62
Pogotowie Opiekuńcze w Piotrkowie Trybunalskim	Placówka opieki nad dzieckiem	ul. Wojska Polskiego 75 Piotrków Trybunalski tel. 44 647 09 72
Dom Pomocy Społecznej w Piotrkowie Trybunalskim	Placówka o pobytu dla osób chorych	ul. Żwirki 5/7 Piotrków Trybunalski tel. 44 647 51 72
POW - Dom Dziecka w Piotrkowie Trybunalskim	Placówka opieki nad dzieckiem	ul. Wysoka 24/26 Piotrków Trybunalski tel. 44 647 61 97
Komisariat Policji w Wolborzu	Czuwanie nad bezpieczeństwem mieszkańców	ul. Warszawska 3 97-320 Wolbórz tel. 44 615 51 70
Dom Pomocy Społecznej w Łochyńsku	Placówka pobytu dla osób przewlekle somatycznie chorych.	Łochyńsko 75b 97 – 340 Rozprza tel. 44 615 83 85
Dom Pomocy Społecznej "Anders - Dom Seniora"	Placówka pobytu dla osób przewlekle somatycznie chorych.	Studzianki19d 97-320 Wolbórz tel. 44 792 868 325

5. Diagnoza problemów społecznych Gminy Wolbórz

5.1. Sytuacja materialna rodzin

Ubóstwo

Brak wystarczających środków do życia jest problemem na terenie gminy, który dotyczy głównie rodzin, gdzie "dziedziczy" się pewne zachowania i wzorce, niekorzystne dla rozwoju społecznego. Ubóstwo występuje tu wielopokoleniowo, problemy są skumulowane, postawy mieszkańców charakteryzują się roszczeniowością i brakiem odpowiedzialności.

Z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wolborzu w 2016 r. z powodu ubóstwa korzystało 209 rodzin o łącznej liczbie 412 osób.

Tabela 20. Liczba rodzin i osób z terenu Gminy Wolbórz objętych pomocą MOPS z powodu ubóstwa w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin ogółem	203	220	215	197	209
Liczba osób w rodzinach	494	519	487	439	412

Powyższe dane wykazują liczbę rodzin o dochodach poniżej kryterium dochodowego, czyli poniżej 634 zł dla osoby samotnie gospodarującej i 514 zł na osobę w rodzinie (wg Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2015 roku w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 1058)). Wiele świadczeń może być zakwalifikowanych do innego kryterium, ponieważ spowodowane jest różnymi czynnikami, np. bezrobociem, bezradnością w sprawach prowadzenia gospodarstwa domowego czy alkoholizmem członka rodziny. Obecnie coraz bardziej uwidacznia się zjawisko niechęci do podejmowania pracy na rzecz korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, dziedziczenie biedy, brak zmiany mentalności. Gmina prowadzi rządowy program wieloletni „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”, dzięki któremu finansuje koszty posiłków dla osób ubogich. Dla dzieci uczących się posiłki oferowane są w placówkach oświatowych w formie obiadów.

Tabela 21. Liczba osób korzystających z darmowych posiłków na terenie Gminy Wolbórz w latach 2012-2016 (opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba osób ogółem	171	191	158	153	133
w tym: liczba dzieci	171	191	158	153	133
Koszt posiłków (zł)	70 955	76 758	67 853	60 451	52 126

Tabela 22. Zasiłek celowy przyznawany z MOPS w Wolborzu w ramach programu wieloletniego "Pomoc Państwa w zakresie dożywiania" (opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba osób ogółem	247	253	237	226	231
Kwota świadczeń (zł)	264 494	241 805	255 926	289 590	270 787

Lokalny rynek pracy i bezrobocie

Analiza obszarów, takich jak rynek pracy czy struktura zatrudnienia, zwłaszcza na terenach wiejskich o charakterze rolniczym nasyca wiele trudności. Powodem jest brak np. danych określających liczbę osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

Analizę rynku pracy przeprowadzono przede wszystkim w oparciu o informacje o bezrobociu rejestrowym, liczbie osób aktywnych zawodowo oraz stopniu lokalnej aktywności ekonomicznej.

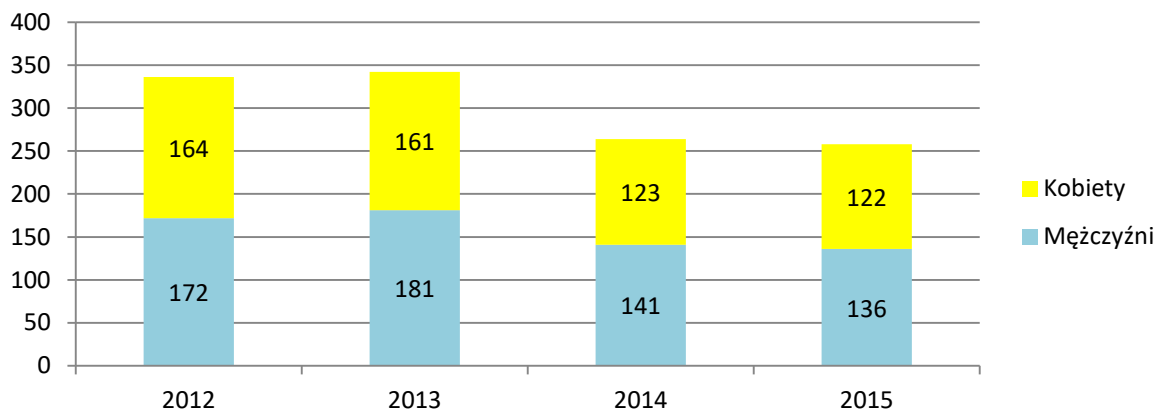
Według rejestrów Powiatowego Urzędu Pracy w Piotrkowie Trybunalskim, w 2015 roku na terenie Gminy Wolbórz zarejestrowanych było 258 osób bezrobotnych, co stanowiło około 5,4% ludności gminy w wieku produkcyjnym. Udział osób bezrobotnych z terenu gminy w ogóle mieszkańców powiatu zarejestrowanych w PUP w Piotrkowie Trybunalskim wynosił około 4,0%. Skala zjawiska na terenie gminy nie jest duża, ze względu na stosunkowo dużą liczbę miejsc pracy w działających w gminie firmach logistycznych. Położenie gminy sprzyja zatrudnieniu w innych rejonach, ze względu na dobry dojazd do większych ośrodków.

Tabela 23. Poziom bezrobocia w latach 2011-2015 z terenu Gminy Wolbórz zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Piotrkowie Trybunalskim (Powiatowy Urząd Pracy Piotrków Trybunalski)

Wyszczególnienie		2012	2013	2014	2015
Liczba osób bezrobotnych ogółem		336	342	264	258
Stopa bezrobocia (%)*		6,8	6,9	5,4	5,4
w tym:	Kobiety	164	161	123	122
	Z prawem do zasiłku	60	58	51	36
	Do 25 roku życia	81	67	36	39
	Długotrwale bezrobotni	170	171	140	135
	Powyżej 50 roku życia	67	74	63	78
	Niepełnosprawni	20	22	21	22

*udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (według danych GUS, Bank Danych Lokalnych, 2012-2015)

Wykres 7. Liczba osób bezrobotnych z terenu Gminy Wolbórz w latach 2012-2015

Stopa bezrobocia wynika z relatywnie wysokiego odsetka pracujących w sektorze rolniczym i nie daje pełnych informacji o skali zjawiska. Zgodnie z obowiązującymi zasadami rejestracji bezrobotnych, osoby będące właścicielami lub posiadaczami nieruchomości rolnej powyżej 2ha przeliczeniowych nie są ujęte w ewidencji osób bezrobotnych, nawet w przypadku, gdy nie wykonują żadnej pracy. Wpływa to na skalę zjawiska bezrobocia ukrytego. Sytuacja na rynku pracy wynika z wysokich kosztów utrzymania pracownika, co ma bezpośredni związek z tzw. "zatrudnieniem na czarno", wynagradzaniem pracowników niewspółmiernie do wykonanej pracy i czasu jej trwania, a także nieatrakcyjnością pracy przy płacy minimalnej. Tak, jak w przypadku ubóstwa, bezrobocie dotyczy głównie rodzin, gdzie zachowania roszczeniowe są dziedziczone, gdzie występują też inne patologie.

Pomocą dla osób bezrobotnych z terenu Gminy Wolbórz zajmuje się głównie Powiatowy Urząd Pracy w Piotrkowie Trybunalskim, gdzie osoby bezrobotne mogą korzystać z różnych form pomocy finansowanych z Funduszu Pracy. Są to:

- programy pasywne (zasiłki dla bezrobotnych, świadczenia przedemerytalne, wcześniejsze emerytury finansowane przez ZUS),

- programy aktywne (pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe, szkolenie i przekwalifikowanie bezrobotnych i zasiłki szkoleniowe, prace interwencyjne i roboty publiczne, aktywizacja zawodowa absolwentów, przygotowanie zawodowe młodocianych, pożyczki na tworzenie małych przedsiębiorstw, dopłaty dla pracodawców zatrudniających osoby bezrobotne.

Wiele rodzin pozbawionych podstawowych środków do życia, z racji braku pracy, zwraca się o pomoc do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wolborzu.

Tabela 24. Liczba osób i rodzin pobierająca świadczenia z MOPS w Wolborzu z powodu występowania zjawiska bezrobocia w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin	145	150	149	128	135
Liczba osób w rodzinach	386	368	376	303	276

Znaczącą rolę na lokalnym rynku pracy odgrywają podmioty gospodarcze sektora prywatnego. Są to w przewadze podmioty będące własnością osób fizycznych, które prowadzą działalność gospodarczą na własny rachunek. Podmioty te zapewniają stosunkowo niewielką liczbę miejsc pracy (mikroprzedsiębiorcy). Pozarolnicza działalność gospodarcza związana jest z sektorami: turystyki, usług i handlu.

Bezdomność

Na terenie Gminy Wolbórz, MOPS pomaga również osobom bezdomnym. Liczbę rodzin oraz osób w rodzinach korzystających ze świadczeń MOPS z powodu bezdomności przedstawiono w tabeli.

Tabela 25. Liczba osób i rodzin pobierająca świadczenia z MOPS w Wolborzu z powodu bezdomności w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin	5	4	5	2	2
Liczba osób w rodzinach	5	4	7	2	2

Osoby nieposiadające miejsca zamieszkania mogą liczyć na pomoc MOPS w kierowaniu ich do instytucji poza terenem gminy. W latach 2012-2016 pomoc w postaci schronienia otrzymało 7 osób z terenu Gminy Wolbórz.

5.2. Niepełnosprawność, choroba i starzenie się społeczeństwa

Niepełnosprawność

W Gminie wśród osób niepełnosprawnych są osoby upośledzone umysłowo i ruchowo na skutek wady wrodzonej oraz osoby, które nabyły wadę w skutek choroby lub wypadku. Niepełnosprawność członka rodziny może prowadzić do pogorszenia kondycji finansowej rodziny bez względu na jej przynależność społeczno-zawodową. Sytuacja taka spowodowana jest dużymi wydatkami na leczenie i rehabilitację oraz na inne świadczenia będące udziałem rodzin. Osoby posiadające orzeczenie o niepełnosprawności mogą ubiegać się o świadczenia z pomocy społecznej.

Tabela 26. Liczba rodzin pobierająca świadczenia z MOPS w Wolborzu z powodu występowania niepełnosprawności w rodzinie w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin	113	127	114	102	105
Liczba osób w rodzinach	242	265	242	201	189

Tabela 27. Liczba świadczeń zasiłków pielęgnacyjnych wypłacanych z MOPS w Wolborzu w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	
Liczba świadczeń zasiłku pielęgnacyjnego - ogółem	1771	1878	1943	2014	2024	
w tym: liczba świadczeń	dla niepełnosprawnego dziecka	558	582	596	641	595
	dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	475	492	476	545	592
	dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed ukończeniem 21 roku życia	714	780	847	814	825
	dla osoby, która ukończyła 75 lat	24	24	24	14	12

Osoby niepełnosprawne mają różnorodne problemy społeczne związane ze swoją niepełnosprawnością, takie jak: poruszanie się, dostęp do służby zdrowia, rehabilitacji, świadczeń, dostępem do rynku pracy, itp. Głównymi problemami związanymi z bezrobociem niepełnosprawnych są: niższa atrakcyjność osoby niepełnosprawnej na rynku pracy, niedobór stanowisk pracy dla osób z niektórymi schorzeniami (brak zakładów pracy chronionej), niskie wykształcenie i kwalifikacje.

Dość poważnym problemem są coraz częściej występujące choroby psychiczne, zwłaszcza autyzm, zaburzenia zachowania i nadpobudliwości zdiagnozowane u dzieci. Coraz więcej dzieci posiada orzeczenie o stopniu niepełnosprawności związanym z chorobą o podłożu psychicznym, w związku z czym istnieje konieczność prowadzenia kształcenia indywidualnego lub specjalistycznego lub też udzielania stałej pomocy terapeutycznej, której w gminie brakuje.

Obecnie problemami osób niepełnosprawnych zajmuje się przede wszystkim Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Piotrkowie Trybunalskim, w którego kompetencjach leży:

- rozdysponowanie środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- likwidacja barier funkcjonalnych (architektonicznych, w komunikowaniu się, technicznych),
- zaopatrzenie z sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne,
- dofinansowanie organizacji sportu, kultury, rekreacji i turystyki,
- organizacja turnusów rehabilitacyjnych,
- organizacja warsztatów terapii zajęciowej,
- finansowanie kosztów stażu przygotowania i szkolenia zawodowego,
- przyznawanie jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej w wysokości określonej w umowie zawartej ze starostą,
- przyznawanie dofinansowania do wysokości 50% oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie działalności gospodarczej lub rolniczej,

– zwrot kosztów tworzenia nowych stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych.

Długotrwała lub ciężka choroba

Ciężka, długotrwała choroba wiąże się z ponoszeniem wysokich kosztów leczenia. Osoby takie często pozostają bezrobotne – ze względu na stan zdrowia nie mogą ubiegać się i podejmować pracy (ludzie w wieku produkcyjnym) lub przebywają na rencie czy emeryturze (osoby starsze). Ciężka lub długotrwała choroba ma zasadniczy wpływ na sytuację materialną rodzin osób chorych, dlatego też często z tego powodu rodziny występują o pomoc do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Tabela 28. Liczba rodzin i osób w rodzinach pobierająca świadczenia z MOPS w Wolborzu z powodu występowania długotrwałej choroby w rodzinie w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin	64	74	59	65	67
Liczba osób w rodzinach	122	131	104	114	114

Do zadań własnych z zakresu pomocy społecznej o charakterze obowiązkowym realizowanych przez gminę należy świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania lub wypłata zasiłków pielęgnacyjnych. Pomoc przysługuje z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagających pomocy innych osób.

Tabela 29. Usługi opiekuńcze i świadczenia pielęgnacyjne wypłacane przez MOPS w Wolborzu w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba osób, wobec których świadczone są usługi opiekuńcze	4	5	5	6	4
Liczba świadczeń pielęgnacyjnych	951	595	288	323	342
Liczba świadczeń - dodatek do świadczenia pielęgnacyjnego	0	126	0	0	0
Liczba świadczeń zasiłku pielęgnacyjnego - ogółem	1771	1878	1943	2014	2024
Liczba świadczeń specjalnego zasiłku opiekuńczego	0	96	131	176	204

Problem wśród dzieci i młodzieży są choroby związane z otyłością i choroby układu pokarmowego, krążenia - zaliczane do tzw. chorób cywilizacyjnych. Coraz częściej młodzież wymaga specjalistycznej pomocy psychologicznej i psychiatrycznej w związku z występowaniem zaburzeń psychicznych, np.: bulimią, anoreksją, depresją oraz uzależnieniami.

Problem starzenia się społeczeństwa

Przy powszechnym zjawisku starzenia się społeczeństwa, problem opieki nad osobami starszymi staje się coraz poważniejszy. Niekorzystnym zjawiskiem jest również liczba osób całkowicie samotnych. Ludzie starsi i samotni potrzebują szczególnego rodzaju wsparcia, które zapewni im jak najdłuższe utrzymanie we własnym środowisku. Osobom takim należy zagwarantować dostępność do usług bytowych, urzędowych, mieszkaniowych oraz intelektualnych i zdrowotnych. Problem ludzi starszych jest trudny do rozwiązania zwłaszcza na terenach wiejskich, gdzie często brakuje odpowiedniego zaplecza zdrowotnego, ale także klubów i świetlic, gdzie starsi ludzie mogliby się spotykać. Często w miejscowościach

wiejskich jedynym miejscem spotkań jest Kościół i koła wokół niego zrzeszone (organizowanie wycieczek, pielgrzymek, pomocy itp.).

Przy Wolborskim Centrum Kultury działa Klub Seniora (powstał w 1994 roku, w 1996 r. Klub Seniora wstąpił do Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Klubu Seniora z siedzibą w Bydgoszczy). Klub organizuje spotkania cykliczne i okolicznościowe, pielęgnuje tradycje ludowe, obrzędy i zwyczaje, organizuje wycieczki po Polsce i za granicę oraz rajdy rowerowe na terenie Gminy Wolbórz. Osoby z Klubu Seniora śpiewają w folklorystycznym zespole „Nad Wolbórką” oraz biorą udział w wystawach rękodzieła artystycznego seniorów (np. „Babie lato”).

Na terenie Gminy Wolbórz w miejscowości Studzianki funkcjonuje prywatny Dom Seniora „Anders”, który dysponuje 48 miejscami w pokojach jedno-, dwu- i trzyosobowych. W ofercie placówki znajdują się zarówno pobyty dzienne, całodobowe jak i długoterminowe. Publiczne placówki świadczące pomoc osobom starszym funkcjonują poza terenem Gminy Wolbórz, na terenie powiatu piotrkowskiego. Należą do nich m.in.: Dom Opieki w Rokszycach (Gmina Wola Krzysztoporska), Dom Pomocy Społecznej w Łochyńsku (Gmina Rozprza).

5.3. Problemy uzależnień

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu monitoruje zjawiska związane z uzależnieniem od narkotyków i alkoholu: przygotowuje wywiady środowiskowe, udziela rodzinom z problemem uzależnień pomocy psychospołecznej, prawnej i materialnej.

Tabela 30. Liczba rodzin i osób w rodzinach pobierająca świadczenia z powodu występowania zjawiska alkoholizmu i narkomanii z MOPS w Wolborzu w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wskaźnik	2012	2013	2014	2015	2016
Alkoholizm					
Liczba rodzin	39	35	30	31	39
Liczba osób w rodzinach	82	70	50	51	61
Narkomania					
Liczba rodzin	0	0	0	0	1
Liczba osób w rodzinach	0	0	0	0	1

Liczba osób otrzymujących świadczenie z powodu uzależnienia od alkoholu nie jest miarodajnym wskaźnikiem skali zjawiska - rodziny z problemem alkoholizmu mogą otrzymywać świadczenia z innych powodów, lub też mogą znajdować się powyżej kryterium dochodowego, według którego przyznaje się pomoc społeczną. Nadużywanie alkoholu w niektórych domach to problem codzienny, w innych ma charakter sporadyczny, okazyjny. Uzależnienie jest też powodem występowania w rodzinach innych dysfunkcji.

Zjawisko spożywania alkoholu przez osoby nieletnie jest szczególnie niepokojące, występuje ono także na terenie gminy.

Według informacji stanowiącej załącznik do sprawozdania GKRPA za 2016 r., na terenie gminy funkcjonują 53 punkty prowadzące sprzedaż napojów alkoholowych, z czego 27 to punkty sklepowe, 25 – lokale gastronomiczne i 1 – organizacja przyjęć (catering). Należności gminy z tytułu korzystania z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w tych punktach wynoszą 180 723,72 zł (stan na 2016 r.). Należności te w 2017 r. oszacowano na kwotę 180 336,30 zł.

W Gminie Wolbórz zamieszkuje 7708 mieszkańców, w tym 6276 to osoby powyżej 18 roku życia. Średnie wydatki na zakup napojów alkoholowych na podstawie wartości sprzedaży

alkoholu w 2016 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy wynoszą 79,00 zł miesięcznie a w przeliczeniu na rodzinę wydatki te są na poziomie 317,00 zł.

Z analizy spożycia napojów alkoholowych według rodzaju wynika, iż najczęściej spożywane jest piwo. Na jednego dorosłego mieszkańca Gminy Wolbórz spożycie piwa w skali roku wynosi 69 litrów, tj. ok. 138 butelek.

Porównując analizę z roku 2016 z danymi za rok 2015 można wywnioskować, iż nastąpił wzrost spożycia napojów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 4,5% oraz niewielki wzrost spożycia napojów alkoholowych do 4,5% zawartości alkoholu oraz piwa. Spożycie alkoholi wysokoprocentowych pozostało na tym samym poziomie.

W Gminie Wolbórz sprawami osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wolborzu. Podstawowym zadaniem GKRPA jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu, a w szczególności zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla takich osób. W skład GKRPA wchodzi osoby przeszkolone w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Merytoryczny nadzór nad pracami GKRPA sprawuje Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA).

Podstawowe zadania GKRPA i działania zawarte są w uchwalanym corocznie „Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Gminy Wolbórz”. W dniu 29 grudnia 2016 r., uchwałą Rady Miejskiej w Wolborzu Nr XXVII/185/2016 przyjęty został Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2017 rok”. Nadrzędnym celem programu jest ograniczenie szkód społecznych i zdrowotnych wynikających ze spożywania alkoholu przez mieszkańców Gminy Wolbórz oraz zjawiska picia alkoholu i podejmowania innych zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież.

Cele szczegółowe programu określono następująco:

- poprawa jakości życia rodzin z problemem alkoholowym, ze szczególnym uwzględnieniem ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie,
- podniesienie w społeczeństwie, a szczególności wśród młodzieży, poziomu wiedzy o zagrożeniach wynikających z zażywania substancji psychoaktywnych oraz zachowań ryzykownych.

Realizatorem Programu jest Gmina Wolbórz, która realizuje zadania publiczne z zakresu ograniczenia występowania uzależnień, nadużywania alkoholu oraz towarzyszących im negatywnych zjawisk, wynikające z harmonogramu programu. W zależności od celu i rodzaju zadania, ściśle współpracuje z instytucjami, organizacjami i innymi jednostkami w kompetencjach których znajduje się profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych, m.in.:

- Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Wolbórz,
- Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Wolborzu - koordynatorem Programu,
- gminnymi jednostkami oświatowymi w zakresie statutowych działań realizowanych na podstawie programów wychowawczych i profilaktycznych,
- Komisariatem Policji w Wolborzu,
- Miejskim Ośrodkiem Kultury w Wolborzu - w zakresie realizowania działań profilaktycznych i opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży,
- Miejską Biblioteką Publiczną w Wolborzu - w zakresie realizowania działań profilaktycznych i opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży,

- organizacjami pozarządowymi i kościołami w Gminie Wolbórz prowadzącymi statutowe działania na rzecz dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych,
- Poradnią dla Osób z Problemem Alkoholowym - w zakresie terapii uzależnień,
- placówkami służby zdrowia,
- innymi podmiotami, którym zlecane są zadania GPPIRPA.

Źródłem finansowania zadań zawartych w GPPIRPA są środki finansowe z budżetu gminy, pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Środki finansowe zaplanowane na realizację GPPIRPA ujmują się corocznie w planie budżetowym Gminy Wolbórz.

Zdecydowanie mniejsza jest skala problemu narkomanii. W całym okresie analizy z pomocy MOPPS z tytułu uzależnienia od narkotyków skorzystała 1 osoba (2016 r.). Gmina Wolbórz posiada „Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Wolbórz”. Narkomania jest poważną chorobą cywilizacyjną, podobnie jak inne uzależnienia i pozostaje w całkowitej sprzeczności ze zdrowym stylem życia. Narkomania jest nałogiem, czyli wyuczonym i utrwalonym szkodliwym przyzwyczajeniem zażywania środków odurzających – substancji psychoaktywnych – które powodują poważne następstwa zdrowotne oraz zakłócenia życia społecznego. Narkomania jest ogólnoswiatowym zjawiskiem. Używanie środków psychoaktywnych nie jest problemem wyłącznie środowisk głęboko patologicznych oraz dużych skupisk miejskich. Migracje i możliwość przemieszczania się ludności oraz coraz większy dostęp do wytworów techniki ma wpływ na dostępność środków psychoaktywnych w małych środowiskach. Gmina Wolbórz zapewnia osobom uzależnionym od narkotyków dostęp do pomocy terapeutycznej, prowadzi profilaktyczną działalność informacyjną, edukacyjną oraz szkoleniową w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii.

W 2016 r. w Gminie funkcjonowały dwa Punkty Konsultacyjne ds. uzależnień i przemocy w rodzinie w Wolborzu oraz Proszeniu. Punkt Konsultacyjny w Wolborzu działał w miesiącach luty – grudzień 2016 r. Pomoc świadczona była w formie konsultacji indywidualnych. Przeprowadzono 255 rozmów indywidualnych oraz 3 sesje rodzinne (matki z dziećmi). Dyżury psychologa (specjalisty terapii uzależnień oraz specjalisty w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie) odbywały się raz w tygodniu w czwartek, w wymiarze 4 godzin. W sumie odbyły się 43 dyżury. Klientami psychologa było ogółem 75 osób.

Spotkania grupy Anonimowych Alkoholików odbywały się raz w tygodniu. Z taką samą częstotliwością realizowane były spotkania grupy wsparcia Al-Anon/dla osób współuzależnionych.

Punkt Konsultacyjny w Proszeniu działał w miesiącach luty – grudzień 2016 r. w Punkcie dyżurowali: psycholog oraz terapeuta uzależnień, co drugi tydzień w czwartek w wymiarze 3 godzin. Pomoc świadczona była w formie konsultacji indywidualnych oraz zajęć grupowych. Przeprowadzono 56 rozmów indywidualnych. Klientami w Punkcie było 26 osób: 14 kobiet i 12 mężczyzn. Ogółem przeprowadzono z nimi 60 rozmów indywidualnych. Klienci uczestniczyli również w regularnych spotkaniach grupy psychoedukacyjno-terapeutycznej dla osób uzależnionych i współuzależnionych. W roku 2016 odbyły się 22 spotkania grupowe. Każdy dyżur podzielony był na 2 części: przez 1,5 godz. odbywały się rozmowy indywidualne a przez 1,5 godz. spotkania grupowe.

Profilaktyka antyalkoholowa na terenie gminy jest szeroko realizowana. Głównym celem prowadzenia programów profilaktycznych przeciw uzależnieniom oraz z innych dziedzin życia społecznego jest kształtowanie postaw promujących zdrowy i higieniczny tryb życia, nie uleganie negatywnym wpływom środowiska oraz wykształcenie nawyku odmowy i niezgody

na postępowania niewłaściwe. W placówkach oświatowych prowadzone są programy profilaktyczne uświadamiające uczniom skalę problemu uzależnień oraz zagrożenia wynikające z próbowania i zażywania narkotyków, substancji psychoaktywnych, zwłaszcza chemicznych (tzw. dopalaczy).

W Gminie Wolbórz w ramach punktów świetlicowych realizowane były pozalekcyjne zajęcia integracyjne i edukacyjne wg autorskich programów, które trwały od marca do grudnia 2016 r. z przerwą wakacyjną w lipcu i sierpniu. Zajęcia miały na celu rozwijanie umiejętności współdziałania w grupie, rozwiązywanie problemów i konfliktów, zajęcia profilaktyczne z uwzględnieniem problemu uzależnień i przemocy, rozwijanie zainteresowań dzieci, pomoc w odrabianiu lekcji.

Zajęcia pozalekcyjne odbywają się w ramach działań opiekuńczo-wychowawczych. W 2016 r. zrealizowane zostały następujące programy:

- „Bez agresji łatwiej”
- „Razem możemy więcej – spróbujmy”
- Program mający na celu pomoc w odrabianiu lekcji, w kryzysach szkolnych, rodzinnych i osobistych.

W 2016 r. zrealizowane zostały warsztaty profilaktyczne dla uczniów szkół podstawowych (Szkoła Podstawowa w Goleszach Dużych, Szkoła Podstawowa im. Władysława Jagiełły w Wolborzu, Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Komornikach). Warsztaty profilaktyczne odbyły się w cyklu trzech bloków tematycznych, poświęconych następującym zagadnieniom: problem uzależnień wśród młodzieży szkolnej, asertywność i presja grupy w kontekście przeciwdziałania temu zjawisku oraz przemoc rówieśnicza. Zajęcia realizowane były w oparciu o ramowy plan pracy, zgodnie z ofertą Instytutu Rozwoju i Edukacji Progres. W zajęciach brali udział uczniowie klas 4-6. Łącznie w zajęciach udział wzięło ok. 200 uczniów.

Warsztatom towarzyszyła ankieta ewaluacyjna, która miała na celu m.in. sprawdzenie stopnia zrozumienia przekazywanych treści, zbadanie postawy młodzieży względem zachowań agresywnych i związanych z zażywaniem środków psychoaktywnych. W odniesieniu do kwestii doświadczeń uczniów związanych z używkami, z przeprowadzonych badań wynika, że 2% uczniów biorących udział w warsztatach inicjację narkotykową ma już za sobą. Wobec tego głównym celem zajęć była zmiana postawy i stosunku względem tych środków, jak i innych substancji o działaniu uzależniającym. Po zajęciach warsztatowych 84% uczniów było zdania, że zmieniło się ich spojrzenie na substancje uzależniające. Uczniowie najczęściej wypowiadali się negatywnie na temat tych produktów.

Ponadto w Gminie przeprowadzono również szkolenia dla rodziców, których celem było uświadomienie zagrożeń dla dzieci, jakie mogą pojawić się w okresie dorastania. Tematy szkoleń były następujące:

- „Kryzys dorastania, czyli jak rozmawiać z dorastającym dzieckiem”
- „Wyprzedzić zagrożenie – co zrobić, by dziecko nie wpadło w szpony uzależnienia?”

Tematy szkoleń zostały tak dobrane, aby stanowiły przegląd przez najważniejsze i najpopularniejsze uzależnienia wśród uczniów. Zajęcia miały na celu uświadomienie rodzicom, że dzisiejsza młodzież nie musi uzależniać się wyłącznie od znanych i powszechnych środków odurzających, lecz różnych pochodnych, często na pierwszy rzut oka niegroźnych substancji. Dodatkowo celem szkoleń była nauka budowania prawidłowych relacji na linii rodzic-dziecko, a także wskazanie w jaki sposób należy przełamywać bariery komunikacyjne, by nie tworzyć dystansu pomiędzy dorosłymi a dziećmi.

Przy planowaniu dalszych działań zaleca się realizację programów o podobnym zakresie tematycznym (przemoc, komunikacja, uzależnienia), z uwzględnieniem zagadnień pokrewnych. Dodatkowo zaleca się prowadzenie zajęć integracyjnych, polegających na współpracy i współdziałaniu w grupie oraz podnoszeniu samooceny, ponieważ w toku zajęć zdarzały się osoby wycofane, które być może poprzez nieśmiałość lub inne cechy osobowe niechętnie zabierały głos lub udzielały się w inny sposób w proponowane ćwiczenia.

W Publicznym Gimnazjum im. Królowej Jadwigi w Wolborzu, firma Market Research World przeprowadziła badanie odnośnie zjawiska spożywania alkoholu, papierosów, narkotyków, dopalaczy i innych substancji psychoaktywnych wśród dzieci i młodzieży. Badanie przeprowadzone zostało w ramach projektu „AFS¹ – Szkoła Wolna od Uzależnień. Innowacyjny projekt walki z uzależnieniami od alkoholu, papierosów, narkotyków, dopalaczy i innych substancji psychoaktywnych wśród dzieci i młodzieży”. Jego głównym celem było zdiagnozowanie stopnia używania alkoholu, papierosów, narkotyków, dopalaczy i innych substancji psychoaktywnych przez młodzież szkolną. W zajęciach wzięto udział 111 uczniów. Odnośnie kwestii używek, 42% uczniów przyznało się do palenia papierosów, przy czym 16% uczniów paliło papierosy tylko 1 lub 2 razy. Wielokrotnie, czyli 10 lub więcej razy papierosy paliło 16% uczniów. W ciągu ostatniego miesiąca poprzedzającego badanie, papierosy paliło 15% badanych uczniów, w tym codziennie paliło 11%. Powyżej 5 papierosów dziennie (co świadczy o uzależnieniu) pali 6% uczniów.

W ciągu całego życia alkohol piło 66% uczniów. W badanej grupie 21% uczniów piło alkohol 1 lub 2 razy w życiu. Często (powyżej 10 razy w życiu) alkohol piło 17% uczniów. W ciągu ostatniego miesiąca poprzedzającego badanie alkohol piło 41% badanych uczniów, przy czym 30% piło go jeden lub 2 razy. Powyżej 10 razy, co może świadczyć o uzależnieniu alkohol piło 2% chłopców i 1% dziewcząt.

Uczniowie w sposób zróżnicowany ocenili prawdopodobieństwo negatywnych, jak i tzw. pozytywnych skutków spożywania alkoholu. Jednak łączne skutki negatywne są częściej wskazywane od tzw. skutków pozytywnych. Do upojenia się alkoholem przyznaje się 24% uczniów (w okresie całego życia), 21% w przypadku ostatniego roku oraz 8% w przypadku ostatniego miesiąca poprzedzającego badanie.

Jeśli chodzi o kwestie dotyczące środków odurzających, to wśród tych, które są znane uczniom wskazywane były: marihuana lub haszysz (88%), leki uspokajające lub nasenne (84%), LSD (82%), crack (83%), Metadon (76%). Nieistniejący narkotyk Relevin wskazało aż 11% badanych. Do spróbowania środków odurzających przyznało się 15% uczniów. W ciągu całego życia marihuanę lub haszysz zażywało 9% uczniów. Analogicznie w trakcie roku poprzedzającego badanie robiło to 7% a w kresie 30 dni przed badaniem 3%. Najczęściej uczniowie palili marihuanę lub haszysz jeden lub dwa razy (6%). Powyżej 2 razy w ciągu ostatniego miesiąca robiło to 2% badanych. Do wdychania kleju lub aerozoli w ciągu całego życia przyznało się 18% badanych uczniów. W ciągu ostatniego roku robiło to 7%, a w ciągu miesiąca poprzedzającego badanie 3%. Do zażywania innych środków odurzających w ciągu całego życia przyznało się odpowiednio: 9% zażyło leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza, 9% dopalacze, 5% alkohol razem z marihuaną, 3% alkohol razem z tabletkami, 2% sterydy anaboliczne, 2% amfetaminę. W badanej grupie w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem 4% zażyło leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza, 4% dopalacze, 3% alkohol z marihuaną. Pierwszy w życiu narkotyk badani uczniowie kupili w aptece (4%) lub zażyli go wspólnie w grupie przyjaciół (3%). Innymi źródłami pozyskania tych substancji byli:

¹ AFS – Addiction Free School

rodzeństwo, koledzy oraz rodzice (po 2% wskazań). Wśród motywów zażywania substancji odurzających z podobną częstotliwością wystąpiły trzy z nich: nuda (19%), ciekawość (16%) oraz konformizm względem grupy rówieśniczej (14%). Co dziesiąty badany uczeń wskazał miejsca, w jakich można nabyć substancje odurzające. Najczęściej są to: miejsca publiczne (ulica, park) wskazane przez 5% uczniów, szkoła (3%) oraz dyskoteka/bar (1%).

Świadomość skutków spożywania alkoholu, papierosów i innych substancji psychoaktywnych wynika z wiedzy, opinii i zachowań występujących w środowisku ucznia a także innych czynników takich jak moda i konformizm. Uczniowie objęci badaniem są skłonni piętnować przede wszystkim zachowania związane z zażywaniem narkotyków, jak: palenie marihuany lub haszyszu regularnie (77%), spróbowanie raz lub dwa razy marihuany lub haszyszu (69%), spróbowanie raz lub dwa razy LSD lub jakiegoś innego halucynogenu (75%), spróbowanie dopalaczy (63%). Nie są również tolerancyjni wobec częstego upijania się (72%) i regularnego palenia powyżej 10 papierosów dziennie (67%).

W świetle deklaracji badanych uczniów ich starsze rodzeństwo najczęściej sięga po alkohol (35%), rzadziej pali papierosy (25%), a najrzadziej po marihuanę (5%). Co piąty uczeń wskazał, że jego starszy brat lub starsza siostra kiedykolwiek upoili się alkoholem.

Wyniki otrzymane w badanym gimnazjum wskazują na zdecydowanie niższy poziom zażywania substancji psychoaktywnych w porównaniu do sytuacji w całej Polsce. Dwukrotnie mniej gimnazjalistów zażywa marihuanę oraz leki. Niższy jest również odsetek zażywających narkotyki tzw. twarde, jak heroina i kokaina. W przypadku pozostałych substancji wyniki mieszczą się w granicy błędu równego 1%. Jeszcze większe różnice dotyczą zażywania substancji odurzających w przeciągu ostatniego roku. Badani gimnazjaliści znacznie rzadziej sięgali po jakiegokolwiek substancje tej grupy. Największa różnica dotyczyła leków (8% mniej, niż w badaniach ogólnopolskich). Niższe w porównaniu z wynikami ogólnoeuropejskimi jest również spożywanie alkoholu. badanej grupie kiedykolwiek spożywało go 67% a w całej Polsce ok. 90% gimnazjalistów. Odsetki badanej młodzieży palącej papierosy są identyczne z odsetkami uczniów I klas gimnazjów w Polsce i o 50% niższe dla populacji wszystkich klas gimnazjów.

Wyniki badań wskazują, iż w gimnazjum już wcześniej podjęto prewencję i profilaktykę uzależnień młodzieży. Dotychczasowe działania powinny być kontynuowane oraz uzupełniane o następujące kwestie:

- zwiększenie roli rodziców w profilaktyce przeciw uzależnieniom poprzez przekazywanie im wiedzy dotyczącej substancji psychoaktywnych, ich działania a także miejsc, w jakich te substancje są sprzedawane młodzieży;
- zacieśnienie współpracy z Policją służbą zdrowia i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się profilaktyką uzależnień;
- zacieśnienie współpracy z organizatorami wypoczynku i rozrywki młodzieży (dyskotekami, klubami);
- zastosowanie tzw. „zasady 0 tolerancji” wobec palenia papierosów na terenie szkoły i poza nią;
- kładzenie nacisku na edukację młodzieży w zakresie możliwych skutków zażywania substancji psychoaktywnych. Warto podkreślić fakt, że ogromny wpływ na zachowania młodych osób ma otoczenie, rówieśnicy i starsi koledzy lub rodzeństwo. Młodzież powinna wiedzieć w jaki sposób obronić się przed ich wpływem, w przypadku prób nakłaniania do zażywania substancji psychoaktywnych.

Publiczne Gimnazjum w Wolborzu zorganizowało dwudniowy wyjazd integracyjny połączony z zajęciami psychoedukacyjnymi na podstawie programu profilaktycznego „Spójrz Inaczej”

dla 67 uczniów klas pierwszych, w Góry Świętokrzyskie w dniach 29-30.09.2016 r. Realizacja zajęć profilaktycznych pozwoliła uczniom zdobyć wiedzę o zgubnych skutkach wpływu alkoholu na organizm człowieka. Zwiększyła się świadomość uczniów nt. odpowiedzialności za zdrowie swoje, rówieśników i rodziny.

W Szkole Podstawowej w Wolborzu zorganizowano VI Festyn Rodzinny „Piknik Country”. Przedsięwzięcie zawierało elementy z zakresu profilaktyki uzależnień i było podsumowaniem działań profilaktycznych Szkoły Podstawowej w Wolborzu w drugim półroczu roku szkolnego 2015/2016. W festynie udział wzięli uczniowie, ich rodzice oraz nauczyciele. W czasie imprezy zapewnione były m.in. ulotki na temat dopalaczy, nagrody dla dzieci za udział w konkursach plastycznych o tematyce profilaktycznej pod hasłem „Tylko słabi gracze biorą dopalacze” dla klas IV-VI oraz „Moje hobby, czyli jak dopalać się zdrowo” dla klas I-III.

W Szkole Podstawowej w Goleszach Dużych, dzieci klas I-III wzięły udział w spektaklu profilaktycznym pn. „Magiczny Świat Bajek”, jaki został wystawiony w szkole przez Impresariat Artystyczny.

W celu zapobiegania i przeciwdziałania agresji, przemocy, wszelkim formom uzależnienia oraz zagrożeniu niedostosowaniem społecznym w Zespole Szkół CKU w Wolborzu realizowane są działania wychowawcze, profilaktyczne i edukacyjne skierowane do uczniów i rodziców oraz pracowników szkoły, które wynikają ze Statutu Szkoły, Programu Wychowawczego Szkoły oraz Szkolnego Programu Profilaktyki. Są to warsztaty, prelekcje, spektakle teatralne, wystawy, happeningi, konkursy, a przede wszystkim wolontariat i działania alternatywne dla młodzieży, które rozwijają pasje i zainteresowania uczniów oraz uczą empatii i umiejętności konstruktywnego spędzania czasu wolnego. W szkole realizowane są programy przeciwdziałania przemocy, uzależnieniom oraz promocji zdrowego stylu życia: „Jak sobie radzić z agresją i przemocą”, „Tratwa ratunkowa”, „Przeciw”, „HIV/AIDS- jestem wolny potrafię wybierać”, „ARS- czyli jak dbać o miłość?”, „Czas na zdrowie”.

W palcówkach oświatowych nauczyciele realizują szkolne programy profilaktyczne podczas zajęć wychowawczych, plastycznych, humanistycznych, sportowych. Zajęcia dotyczą profilaktyki wszelkich uzależnień: nikotynowych, alkoholowych i narkotykowych. Realizacja programów profilaktycznych ma na celu kształtowanie właściwych postaw i zachowań obywatelskich młodych osób, przygotowanie ich do życia w rodzinie i we współczesnym świecie oraz:

- wdrażanie dbałości o własne prawa i poszanowanie praw innych, troskę o bezpieczeństwo w każdej sytuacji życiowej,
- przeciwdziałanie agresji i innym patologiom, wspomaganie rozwoju i kształtowanie osobowości poprzez: postrzeganie siebie i rozumienie własnych uczuć, uczestnictwo w grupie, dbanie o zdrowie, podejmowanie decyzji i rozwiązywanie problemów (radzenie sobie ze strachem, stresem, niepokojem),
- propagowanie aktywnego spędzania wolnego czasu i zdrowego stylu życia,
- kształcenie woli ucznia i zaspakajanie potrzeby przeżywania sukcesów,
- kształtowanie środowiska sprzyjającego uczeniu się (rozwijanie motywacji uczniów jako jednej z najważniejszych sił ukierunkowujących działania uczniów),
- wspieranie rozwoju fizycznego i zdrowotnego oraz rozwoju intelektualnego i psychicznego ucznia.

Ważnym elementem realizacji takich działań jest stała pedagogizacja rodziców – uświadamiania im zagrożeń jakie niesie wiek dojrzewania oraz zagrożeń środowiska.

Mimo, że problem narkotykowy nie jest postrzegany jako jedno z najważniejszych zagrożeń w Gminie, to jest on obecny, a zagrożenie uzależnieniem jest znaczne. Narkotyki i substancje pobudzające są łatwo dostępne i zdobycie ich nie stanowi większego problemu.

W Gminie Wolbórz organizowane są również kolonie, półkolonie oraz zimowiska z programami profilaktycznymi. Organizacją tego typu przedsięwzięć w 2016 r. były: Rzymskokatolicka Parafia Św. Mikołaja Biskupa w Wolborzu oraz MOPS w Wolborzu. Ponadto z inicjatywy GKRPA zorganizowano projekcje 5 filmów psychologicznych w ramach projektu pn. LIFE KINO w Wolborskim Centrum Kultury w Wolborzu, plakaty do promocji filmów, spot reklamujący działalność punktów konsultacyjnych i innych instytucji i organizacji pomagającym osobom borykającym się z problemem uzależnień. Zakupiono ponadto materiały profilaktyczne na temat dopalaczy pn. „STOP Dopalaczom – ulotki dla rodziców i dla młodzieży oraz plakaty.

Gmina Wolbórz wspiera zadania organizacji samopomocowych zrzeszających osoby uzależnione od alkoholu i ich rodziny (są to m.in. różnego rodzaju warsztaty i obozy terapeutyczne) oraz współpracuje z instytucjami i organizacjami pozarządowymi w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

5.4. Sytuacja rodziny

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych

Pomoc MOPS w zakresie bezradności opiekuńczo-wychowawczej polega na wyłancaniu zasiłków dla rodzin, gdzie występują problemy nie koniecznie dysfunkcyjne, ale i problemy finansowe np. z zagwarantowaniem właściwego wyżywienia, zakupem podręczników i pomocy szkolnych.

Tabela 31. Liczba rodzin i osób w rodzinach pobierająca świadczenia z MOPS w Wolborzu z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin	80	93	71	54	48
Liczba osób w rodzinach	267	301	241	190	165

Pracownicy MOPS w Wolborzu monitorują sytuację w rodzinach dysfunkcyjnych. W Gminie działają jednostki do zapobiegania kryzysom w środowisku rodzinnym - są to: Zespół Interdyscyplinarny do Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz tzw. asystent rodziny.

Od 2012 roku obowiązuje ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która wprowadziła takie zadania jak zatrudnienie asystenta rodziny i organizowania pieczy zastępczej. Celem realizowanych zadań jest wspieranie rodziny przeżywającej trudności w sprawowaniu opieki nad dziećmi i ich wychowaniu.

Rolą asystenta jest przede wszystkim udzielanie wsparcia i aktywizacja rodziny poprzez zwiększenie jej wpływu na własne życie, pomoc w przezwyciężaniu trudności związanych z opieką i wychowaniem małoletnich dzieci. Praca asystenta ma doprowadzić do tego, aby rodzina odzyskała podmiotowość i wiarę we własne możliwości. Asystent prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania, za jej zgodą.

Tabela 32. Liczba rodzin objęta pracą asystenta rodziny w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin	b.d.	13	13	12	14

Ochrona macierzyństwa i wielodzietności

Ochrona macierzyństwa oraz pomoc dla rodzin wielodzietnych jest jednym z ważniejszych zadań pomocy społecznej. Świadczenia rodzinne wypłacane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu dominują w wypłacanych zasiłkach. Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do tego zasiłku przysługuje rodzicom, jednemu z rodziców, opiekunowi prawnemu lub faktycznemu dziecka, jeśli rodzina nie przekracza minimum dochodowego:

- do ukończenia przez niego 18 roku życia,
- w okresie jego nauki, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia,
- do 24 roku życia, jeżeli nadal kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i posiada orzeczenie o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

Tabela 33. Liczba rodzin pobierająca świadczenia z MOPS w Wolborzu z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin	28	36	47	38	29
w tym:					
Liczba rodzin wielodzietnych	17	21	29	27	22

Tabela 34. Liczba rodzin pobierających inne świadczenia rodzinne z MOPS w Wolborzu w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	
zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych	liczba rodzin	455	550	505	326	386
	kwota świadczeń (zł)	1 260 897	1 235 923	1 068 044	964 974	1 205 639
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	liczba rodzin	75	62	71	63	77
	kwota świadczeń (zł)	75 000	62 000	71 000	63 000	77 000
świadczenia alimentacyjne	liczba osób	30	25	29	24	35
	liczba rodzin	25	18	19	20	22
	kwota świadczeń (zł)	90 793	81 952	93 730	114 577	132 996

Sieroctwo

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu w latach 2012-2016 nie wypłacał świadczeń z tytułu sieroctwa. Na terenie gminy nie funkcjonują państwowe ani rodzinne domy dziecka. Według danych PCPR w Piotrkowie Trybunalskim w roku 2015 na terenie gminy Wolbórz funkcjonowała 1 rodzina zastępcza zawodowa i 8 rodzin zastępczych spokrewnionych. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych wynosiła 10 dzieci w tym 1 dziecko umieszczone w placówce opiekuńczo wychowawczej, a pozostałe dzieci umieszczone w rodzinach zastępczych.

Dziećmi osieroconymi zajmuje się przede wszystkim Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Piotrkowie Trybunalskim - jego zadaniami są:

- zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie pozbawionym opieki rodziców i dzieciom niedostosowanym społecznie poprzez kierowanie ich do placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- tworzenie i wdrażanie programów pomocy dziecku i rodzinie,
- organizowanie opieki w rodzinach zastępczych,

- usamodzielnienie pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego i socjalizacyjnego, domów pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisk dla nieletnich, zakładów poprawczych, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii zapewniających całodobową opiekę i młodzieżowych ośrodków wychowawczych.

Przemoc w rodzinie

MOPS w Wolborzu wypłaca świadczenia z powodu występowania przemocy w rodzinie. Statystyka ta nie jest miarodajna, ponieważ obejmuje tylko rodziny spełniające kryterium dochodowe.

Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę "Niebieskiej Karty" i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedura obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.

W Gminie działają dwie jednostki poradnictwa specjalistycznego. Są to Punkty Konsultacyjne w Wolborzu i Proszeniu, z pomocy których mogą skorzystać m.in. osoby z problemami przemocy domowej. Ponadto strategicznym podmiotem zajmującym się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie na terenie gminy jest Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Zasadniczym celem Zespołu jest realna współpraca służb na rzecz osób uwikłanych w przemoc domową i budowanie lokalnego systemu wsparcia instytucji i służb dla wypracowania formuły skuteczniejszej współpracy przedstawicieli różnych grup zawodowych pracujących w Gminie Wolbórz, w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Tabela 35. Liczba osób i rodzin objętych pomocą MOPS z powodu występowania przemocy w rodzinie w latach 2012 – 2016 ((MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin	6	5	0	1	37
Liczba osób w rodzinach	26	13	0	3	106

Na terenie Gminy Wolbórz przemoc w rodzinie ma miejsce w rodzinach o różnym statusie społecznym i często związana jest z problemem nadużywania alkoholu, osiąganiem zbyt niskich dochodów. Ofiarami przemocy są głównie kobiety. Ze statystyk Komisarjatu Policji w Wolborzu wynika, że przemoc domowa jest ciągłym zjawiskiem występującym na terenie Gminy Wolbórz. W 2016 r. liczba interwencji dotyczącej przemocy domowej wynosiła 22. Ofiarami przemocy było 20 kobiet i 2 mężczyzn. Łącznie 22 osoby były podejrzane o stosowanie przemocy, w tym 19 osób było pod wpływem alkoholu.

Osoby dorosłe oraz dzieci, które doświadczyły przemocy w rodzinie mogą być skierowane do Punktu Interwencji Kryzysowej w Piotrkowie Trybunalskim lub do innych jednostek na terenie województwa.

Punkt Interwencji Kryzysowej (PIK) w Piotrkowie Trybunalskim zapewnia:

- kompleksową pomoc psychologiczną osobom i rodzinom znajdującym się w nagłym bądź przewlekłym kryzysie psychicznym,
- interwencję w nagłych zdarzeniach traumatycznych,

- działania profilaktyczne oraz poradnictwo socjalne.

PIK współpracuje z organami, specjalizującymi się w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zapobiegania szkodliwym patologiom, w szczególności z ośrodkami pomocy społecznej na terenie powiatu, Komendą Powiatową Policji, Sądem Rejonowym, Prokuraturą Rejonową, itp.

W celu skutecznego wspierania rodzin we właściwym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych i przeciwdziałaniu zjawiskom patologicznym w tym przemocy w rodzinie uchwalono "Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2016 - 2018" (Uchwała Nr XXIV/159/2016 Rady Miejskiej w Wolborzu z dnia 30 września 2016 r.).

5.5. Pozostałe problemy pomocy społecznej

Trudności w integracji osób posiadających status uchodźcy

Pomoc osobom posiadającym status uchodźcy jest zadaniem z zakresu administracji rządowej realizowanej przez powiat w ramach indywidualnego programu integracji (na którego realizację środki przekazuje wojewoda), który obejmuje m.in.: wypłatę świadczeń na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego, opłacanie składki na ubezpieczenie zdrowotne, specjalistyczne poradnictwo socjalne.

Na terenie Gminy Wolbórz nie przebywają osoby, które posiadają status uchodźcy oraz osoby, którym przysługiwałaby zasiłek z MOPS z tego tytułu.

Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi

Na terenie Gminy Wolbórz nie były wypłacane zasiłki z MOPS z powodu zaistnienia potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi. Nie odnotowano popełniania tego rodzaju przestępstw na mieszkańcach gminy.

Trudności w przystosowaniu po opuszczeniu zakładów karnych

Osoby opuszczające zakłady karne są pod opieką Kuratora Sądowego, otrzymują pomoc społeczną, jeśli same zgłoszą się do Ośrodków Pomocy. Najczęstszą przyczyną otrzymywania zasiłku przez osoby, które opuściły zakład karny jest niemożność znalezienia pracy.

Tabela 36. Liczba osób pobierająca świadczenia z powodu występowania trudności po opuszczeniu zakładu karnego z MOPS w Wolborzu w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wskaźnik	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin	6	1	3	4	4
Liczba osób w rodzinach	13	1	3	4	7

Wystąpienie zdarzenia losowego, sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej lub ekologicznej

Pomoc społeczna udzielana jest również w sytuacjach niezależnych od uwarunkowań społecznych, np.: w chwili wystąpienia sytuacji kryzysowej lub tragicznego w skutkach zdarzenia losowego, klęski żywiołowej. Najczęściej pomoc oferowana jest w formie pieniężnej lub rzeczowej.

Tabela 37. Liczba rodzin pobierająca świadczenia z MOPS w Wolborzu z powodu wystąpienia zdarzenia losowego w latach 2010-2014 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)

Wskaźnik	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin	3	0	0	1	2
Liczba osób w rodzinach	14	0	0	1	3

5.6. Aktywność społeczeństwa

W Gminie można zaobserwować również inne problemy społeczne, które niekoniecznie wymagają wsparcia finansowego skierowanego do konkretnych osób czy rodzin, ale często podjęcia działań organizacyjnych. Działania te to np.: zorganizowanie pomocy sąsiedzkiej (dla osób starszych i samotnych), udostępnienia młodzieży sal szkolnych, zorganizowanie klubów, świetlic i organizowanie w nich spotkań dla poszczególnych grup wiekowych, czy tematycznych dla zainteresowanych.

Współpraca gminy z organizacjami pozarządowymi

Gmina Wolbórz posiada roczny „Program współpracy Gminy Wolbórz z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego”, który określa cele, przedmiot, priorytetowe zadania oraz zasady i formy współpracy. Celem głównym współpracy jest budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy samorządem a organizacjami pozarządowymi a także zwiększenie stopnia zaspokojenia potrzeb społecznych.

Długofalowym celem głównym współpracy z organizacjami pozarządowymi jest budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy samorządem a organizacjami pozarządowymi oraz zwiększenie stopnia zaspokojenia potrzeb społecznych.

Celami szczegółowymi Programu są:

- urzeczywistnienie zasady pomocniczości oraz umacnianie uprawnień obywateli i ich wspólnot,
- kształtowanie demokratycznego ładu społecznego w środowisku lokalnym, poprzez budowanie partnerstwa pomiędzy administracją publiczną a organizacjami pozarządowymi,
- zwiększenie aktywności mieszkańców Gminy Wolbórz, służącej pełniejszemu zaspokajaniu potrzeb,
- stworzenie warunków do powstania inicjatyw i struktur funkcjonujących na rzecz społeczności lokalnych.

Gmina Wolbórz podejmuje współpracę z organizacjami pozarządowymi, które działają na terenie Gminy Wolbórz. Współpraca ta ma zarówno charakter finansowy jak i pozafinansowy. Gmina umożliwia udział organizacji pozarządowych w realizacji zadań publicznych głównie w obszarach upowszechniania kultury fizycznej i sportu, które realizowane są poprzez szkolenia sportowe dzieci i młodzieży, organizację imprez, zawodów i rozgrywek sportowych oraz działania na rzecz ratownictwa i ochrony ludności.

Gmina Wolbórz wraz z 9 innymi gminami (Aleksandrów, Inowódz, Lubochnia, Mniszków, Opoczno, Przedbórz, Sławno, Sulejów, Tomaszów Mazowiecki) należy do Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „Dolina Pilicy”, które działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. LGD stara się o dofinansowanie zadań lokalnych z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach działań: różnicowania w kierunku działalności nierolniczej, tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw, odnowy i rozwoju wsi oraz tzw. "małych projektów". LGD "Dolina Pilicy" podejmuje działania na rzecz:

- ochrony dziedzictwa kulturowego oraz przyrodniczego,
- budowania i kształtowania świadomości społecznej oraz społeczeństwa obywatelskiego,

- propagowania wiedzy o Unii Europejskiej oraz możliwościach związanych z korzystaniem ze środków unijnych,
- budowania idei społeczności lokalnej.

Aktywność społeczna mieszkańców Gminy Wolbórz przejawia się m.in. w działalności związków stowarzyszeń i fundacji. W Gminie działają następujące organizacje:

- społeczna organizacja „Stowarzyszenie Przyjaciół Wolborza”, którego celem jest kultywowanie tradycji, prowadzenie badań historycznych, upowszechnianie wiedzy o historii i teraźniejszości, a także troska o zabytki i estetykę regionu. Stowarzyszenie opiekuje się Izbą Muzealną im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, która obecnie mieści się w Pożarniczym Centrum Historyczno-Edukacyjnym Ziemi Łódzkiej w Wolborzu. Gromadzone są w niej eksponaty z zakresu: archiwistyki, numizmatyki, archeologii regionu.
- organizacja pozarządowa Wolborskie Towarzystwo Kultury i Turystyki, które funkcjonuje od 2000 r. na podstawie wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego (KRS). Towarzystwo zrzesza obecnie 70 członków. Celem działalności jest rozwijanie kultury narodowej i lokalnej, upowszechnianie dorobku i twórczości kulturalnej, propagowanie zdrowego stylu życia, rozwijanie kultury fizycznej, sportu, turystyki, organizacja rajdów rowerowych. Ponadto Towarzystwo propaguje wiedzę o historii i tradycjach regionu a szczególnie Gminy Wolbórz. Corocznie Towarzystwo organizuje 25-30 rajdów rowerowych, które odbywają się zarówno w okolicach Gminy Wolbórz jak również na dłuższych dystansach, obejmując obszary powiatu, województwa i kraju. Corocznym wydarzeniem jest Rodzinny Rajd Rowerowy nad Zalewem Sulejowski dla mieszkańców gminy i wszystkich zainteresowanych. Organizowane są także wyjazdy zagraniczne (Bornholm, ścieżką rowerową Wzdłuż Dunaju – Bratysława – Budapeszt, Skalne Miasto – Czechy, Wilno, Lwów, Słowacja, itp.). W 2016 r. zorganizowano dziewięciodniową wyprawę rowerową ścieżką „Wzdłuż Nysy Łużyckiej i Odry” od Liberca w Czechach do Frankfurtu nad Odrą po stronie niemieckiej. W okresie zimowym organizowane są: konkursy wiedzy o regionie i z zakresu profilaktyki uzależnień, turnieje brydżowe, szachowe, warcabowe a także wyjazdy do kina, teatru, na koncerty muzyczne, wyjazdy na basen, narty oraz wiele innych atrakcji.
- Stowarzyszenie Trzeźwości „Dobry Dzień”, posiadające status organizacji pozarządowej podejmuje różnorodne inicjatywy zmierzające do udzielania pomocy osobom uzależnionym od alkoholu i ich rodzinom. Celem Stowarzyszenia jest: integracja społeczna i zawodowa osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin, promowanie abstynencji i trzeźwości oraz zdrowego stylu życia, rozwiązywanie problemów alkoholowych w środowisku lokalnym, edukacja i zwiększanie świadomości społecznej w zakresie zagrożeń wynikających z nadużywania alkoholu, profilaktyka uzależnień wśród dzieci i młodzieży, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Stowarzyszenie organizuje m.in.: „Forum Trzeźwości”, Turniej Piłki Nożnej oraz prowadzi Klub Abstynencki i bibliotekę tematyczną.
- Stowarzyszenie „Brzeg” w Swolszewicach Dużych, którego celem jest ochrona wybrzeża Zbiornika Sulejowskiego. Stowarzyszenie prowadzi działalność edukacyjną oraz ekologiczną (ochrona zwierząt i dziedzictwa przyrodniczego).
- Lokalna Organizacja Turystyczna „Zalewu Sulejowskiego i okolic” jest organizacją działającą na rzecz popularyzacji turystyki, sportu i rekreacji na Zalewie Sulejowskim i okolicznych terenach, tworzenia markowych produktów turystycznych oraz ich promocji.

W Gminie Wolbórz aktywnie działają Koła Gospodyń Wiejskich w miejscowościach: Polichno, Żarnowica Mała, Lubiaszów, Młoszów, Studzianki, Wolbórz, Psary Stare, Kuznocin, Młynary, Lubiatów, Świątniki, Bogustawice, Żywocin i Komorniki. Organizatorem i współorganizatorem oraz uczestnikiem wielu regionalnych i lokalnych imprez jest Gminna Rada Kół Gospodyń Wiejskich. Organizuje m.in. imprezy kulturalne, promujące tradycyjne zwyczaje związane z ubiorem, potrawami, ludowymi świętami i obrzędami, do których można zaliczyć: Przegląd Pieśni Maryjnej, wystawy stołów wigilijnych i wielkanocnych.

Młodzi mieszkańcy gminy również biorą czynny udział we wszelkiego rodzaju akcjach pomocowych w ramach szkolnych kół. Od 2004 r. przy Publicznym Gimnazjum im. Królowej Jadwigi w Wolborzu działa Szkolne koło PCK „Kropelka nadziei”, którego głównym celem jest pomoc potrzebującym oraz promocja zdrowego stylu życia. Obecnie w wolontariat zaangażowanych jest 79 uczniów. Mottem Szkolnego koła jest: „Człowiek jest tyle wart ile może dać drugiemu człowiekowi”. Działalność koła ma rozbudzić wśród uczniów postawy obywatelskie, zachęcić do pracy społecznej na rzecz własnego szkolnego środowiska. W latach 2015 – 2016 koło zorganizowało szereg imprez:

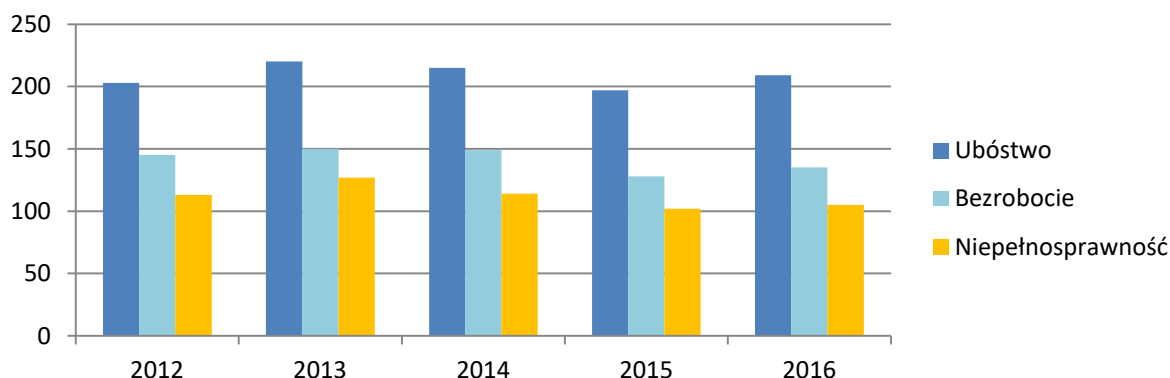
- Akcja pączek – wolontariusze Szkolnego koła PCK „Kropelka nadziei” przeprowadzili akcję, podczas której gimnazjaliści mieli możliwość zakupu pączków z okazji tłustego czwartku.
- Pomoc dla schroniska – w odpowiedzi na apel Schroniska dla bezdomnych zwierząt w Tomaszowie Mazowieckim, wolontariusze SK PCK „Kropelka nadziei” zorganizowali akcję zbierania produktów spożywczych dla bezdomnych i porzuconych przez właścicieli czworonogów.
- Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy (WOŚP) – gimnazjaliści z Wolborza biorą czynny udział w ogólnopolskiej akcji, której celem jest pomoc osobom potrzebującym.
- Rajdy rowerowe z pokazami udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej.
- Uczestnictwo wolontariuszy w XVII Sesji Sejmu Dzieci i Młodzieży dzięki zorganizowanemu happeningu „Po uśmiech dziecka”. Przedsięwzięcie to zorganizowane zostało w związku z „Europejskim Rokiem Wolontariatu 2011”. Podczas happeningu młodzież rozdawała uśmiechnięte baloniki oraz ulotki promujące wolontariat.

6. Podsumowanie sytuacji społecznej w Gminie Wolbórz i analiza SWOT

6.1. Wnioski z diagnozy

"Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolbórz na lata 2017-2023" ma za zadanie wypracować takie metody, aby podnieść standard życia w Gminie oraz skutecznie przeciwdziałać rozprzestrzenieniu się niekorzystnych zjawisk społecznych.

Wykres 8. Główne powody przyznania pomocy społecznej w latach 2012-2016 przez MOPS w Wolborzu

Z przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej w Gminie Wolbórz wynika:

- znikoma różnica pomiędzy liczbą ludności w wieku przedprodukcyjnym a poprodukcyjnym,
- znaczna liczba osób otrzymująca świadczenia z MOPS - ogółem 691 osób w roku 2016,
- głównymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej w 2016 r. są: ubóstwo (209 rodzin), bezrobocie (135 rodzin), niepełnosprawność (105 rodzin),
- w roku 2015 w Powiatowym Urzędzie Pracy w Piotrkowie Trybunalskim zarejestrowanych jako osoby bezrobotne było 258 mieszkańców gminy, co stanowiło 5,4% ludności gminy w wieku produkcyjnym. Udział osób bezrobotnych z terenu gminy w ogóle mieszkańców powiatu zarejestrowanych w PUP w Piotrkowie Trybunalskim wynosił 4,0%. Stopa bezrobocia wynika z relatywnie wysokiego odsetka pracujących w sektorze rolniczym,
- występowanie niekorzystnych zjawisk społecznych, tj.: niechęć do pracy, dziedziczenie biedy, migracja zarobkowa,
- pozytywnym aspektem w działaniach na rzecz społeczności gminy jest: działanie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Punktów Konsultacyjnych,
- MOPS w Wolborzu współpracuje z organizacjami pozarządowymi w realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej,
- działania władz gminy zmierzają do poprawy standardu życia mieszkańców i opierają się na zadaniach organizacyjnych (pomoc i doradztwo społeczne, zwiększenia skuteczności podejmowanej pomocy społecznej poprzez szkolenia kadry, ułatwienia w dostępie do urzędów i instytucji, do usług bytowych, mieszkaniowych, intelektualnych, zdrowotnych i kulturalnych, itp.) oraz na zadaniach inwestycyjnych (np.: poprawie warunków lokalowych infrastruktury socjalnej).

- wszelkie działania gminy na polu społecznym mogą być przeprowadzone dzięki wykorzystaniu funduszy pomocowych z Unii Europejskiej.

Na sytuację społeczną w Gminie duży wpływ mają czynniki zewnętrzne, np.: stan gospodarki kraju, brak rynków zbytu i nieopłacalność produkcji rolnej oraz konkurencyjność gospodarza ze strony gmin ościennych. Wszystko to może powodować wzrost frustracji, stagnacji i poczucia beznadziei wśród mieszkańców gminy. Skutki społeczne mogą poważne, np. wzrost występowania zjawisk patologicznych (np. przemoc domowa), wzrost stosowania używek (alkohol, narkotyki), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

6.2. Analiza SWOT

Dla podsumowania aktualnej sytuacji społecznej w Gminie Wolbórz przeprowadzono następującą analizę:

Tabela 38. Analiza SWOT dla sytuacji społecznej w Gminie Wolbórz

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Położenie administracyjne gminy – Położenie przy nowoczesnej trasie S8 relacji Warszawa-Wrocław-Katowice – Walory przyrodniczo-krajobrazowe gminy: Sulejowski Park Krajobrazowy, Natura 2000 Lubiaszów w Puszczy Pilickiej (PLH100026), rezerваты przyrody, pomniki przyrody, użytek ekologiczny Bronisławów, podworskie zabytkowe parki, OChK Doliny Wolbórki, OChK Spalsko - Sulejowski – Wzrastający wskaźnik liczby ludności w wieku produkcyjnym – Dobrze rozbudowana infrastruktura oświatowa – Zagwarantowana podstawowa opieka medyczna – Dostępność usług społecznych – Działalność jednostek na rzecz bezpieczeństwa mieszkańców – Korzystne warunki sprzyjające rozwojowi turystyki, agroturystyki i rekreacji – Powszechność usług telekomunikacyjnych oraz Internetu – Sprawnie funkcjonujący system pomocy społecznej. Współpraca MOPS z placówkami oświatowymi, placówkami medycznymi, GKRPA, Zespołem Interdyscyplinarnym, Parafiami, Policją i OSP, stowarzyszeniami działającymi na terenie gminy – Działalność kościoła katolickiego 	<ul style="list-style-type: none"> – Znikoma różnica pomiędzy populacją w wieku przedprodukcyjnym a poprodukcyjnym – Duża liczba beneficjentów pomocy społecznej – Braki w infrastrukturze technicznej – Brak oferty spędzania wolnego czasu dla osób starszych – Nierównomierny rozwój przestrzenny miejscowości - brak centrów – Dysproporcje w społeczeństwie gminy pod względem statusu materialnego i zawodowego – Brak form wsparcia dla dzieci i młodzieży oraz ich rodzin. – Ograniczone środki finansowe na powołanie samodzielnej placówki wsparcia dziennego – Brak organizacji pozarządowych w zakresie organizowania form wsparcia dla dzieci i młodzieży. – Niewystarczające środki finansowe gminy na inwestycje

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Wzrost poziomu usług społecznych – Rozbudowa infrastruktury społecznej – Wykorzystanie potencjału ludzkiego, aktywizacja mieszkańców, kreowanie liderów lokalnych – Działalność stowarzyszeń i fundacji dla rozwoju gminy oraz Lokalnej Grupy Działania – Kontynuacja współpracy pomiędzy instytucjami społecznymi w Gminie i w regionie – Wzrost aktywności mieszkańców - rozwój organizacji działających w zakresie pomocy społecznej, wspieranie rozwoju gospodarczego – Zagwarantowanie możliwości funkcjonowania w społeczeństwie osobom, które nie są w stanie same zadbać o siebie lub potrzebują wsparcia (osoby niepełnosprawnie, chore, osoby starsze, zagrożone wykluczeniem społecznym) – Międzygminna promocja regionu w oparciu o tradycję, walory krajobrazowe i kulturowe Pozyskanie środków z Unii Europejskiej oraz innych środków zewnętrznych na współfinansowanie zaplanowanych inwestycji 	<ul style="list-style-type: none"> – Zaostrzenie niekorzystnych trendów demograficznych ze względu na wzrost migracji zarobkowej i brak aktywności w tworzeniu miejsc pracy poza rolnictwem – Zbyt duże obciążenie gminy obowiązkami społecznymi przy braku wsparcia ze strony państwa – Narastanie zjawisk patologii społecznej w środowisku domowym, szkolnym – Utrzymywanie się bezrobocia oraz ukrytego bezrobocia – Brak perspektyw dla młodzieży i związana z tym migracja ludzi młodych i wykształconych – Konkurencja ze strony gmin ościennych – Brak skutecznej polityki aktywizującej rejonu – Duża konkurencja w aplikowaniu ośrodki zewnętrzne

Skuteczne przeciwdziałanie problemom społecznym musi opierać się na:

- zwiększeniu efektywności przydzielania środków na pomoc społeczną,
- poprawie standardu życia i dostępności do usług bytowych, urzędowych, mieszkaniowych, intelektualnych, zdrowotnych i kulturalnych dla mieszkańców gminy,
- doszkącaniu i doskonaleniu zawodowym kadry MOPS, GKRPA, kadry pedagogicznej, medycznej, itp.
- zintegrowaniu, zaktywizowaniu oraz edukacji społeczeństwa,
- realizacji zamierzeń inwestycyjnych, które mogą być przeprowadzone dzięki wykorzystaniu funduszy pomocowych z Unii Europejskiej.

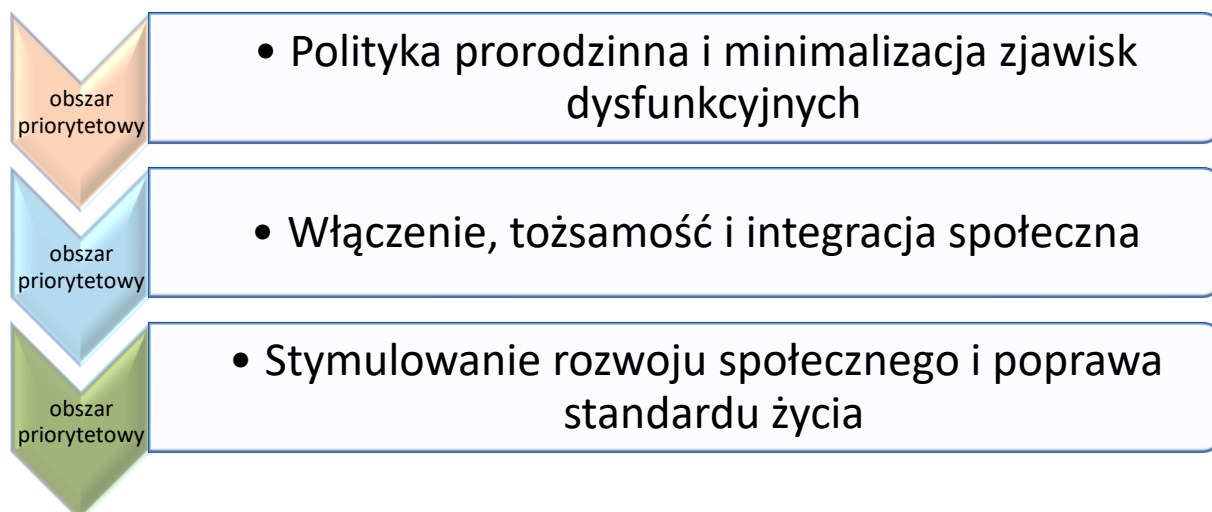
7. Cel główny i cele pośrednie w zakresie rozwiązywania problemów społecznych na terenie Gminy Wolbórz

Cel główny w zakresie rozwiązywania problemów społecznych na terenie Gminy Wolbórz:

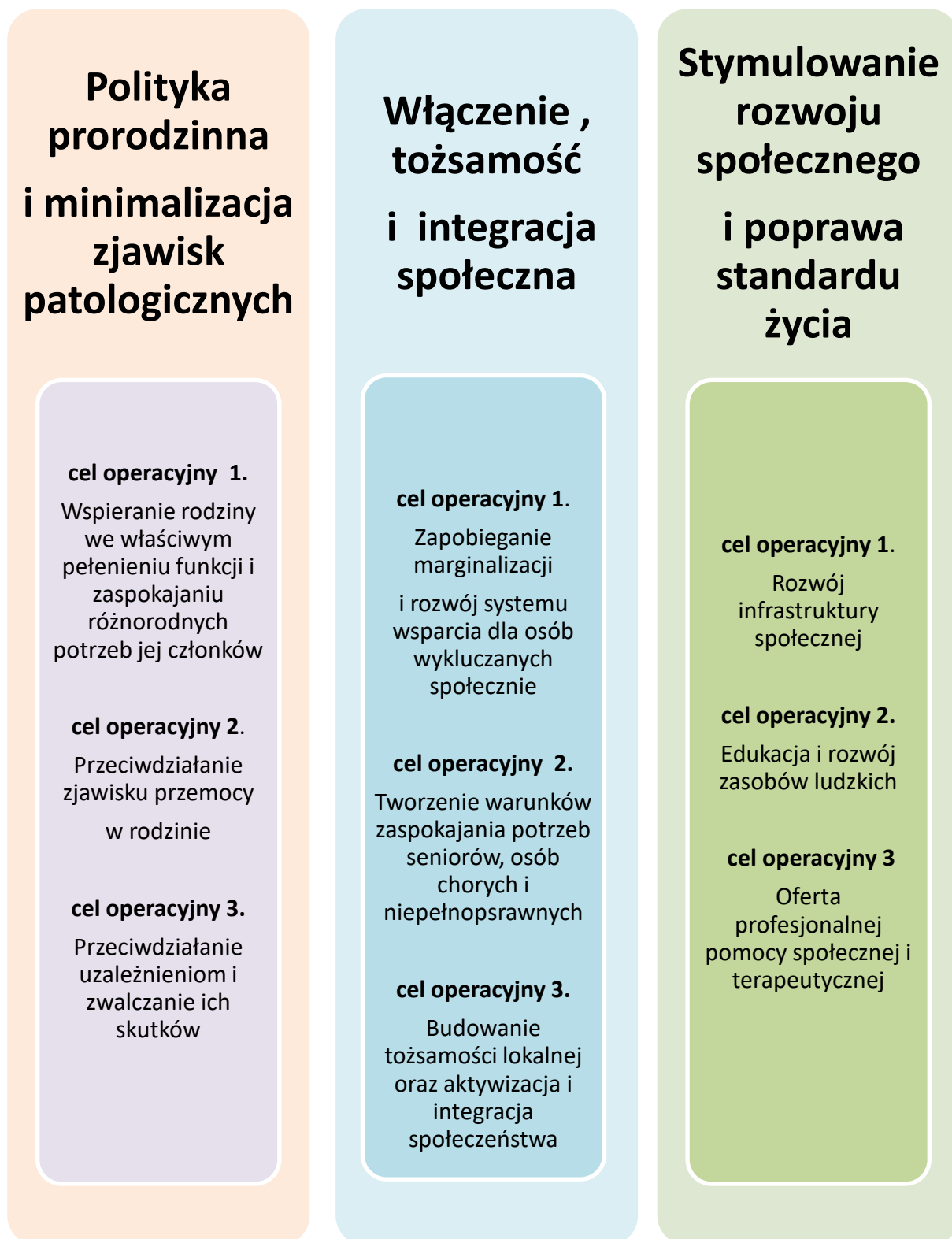
Miasto i Gmina Wolbórz dąży do zrównoważonego rozwoju społecznego poprzez zapobieganie występowaniu niekorzystnych zjawisk, wsparcie i pomoc instytucjonalną, inwestycje w kapitał ludzki oraz poprawę standardu życia mieszkańców.

Punktem wyjścia do szczegółowych rozwiązań przewidzianych w niniejszej "Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolbórz na lata 2017-2023" jest określenie zasadniczych obszarów priorytetowych:

Rysunek 2. Obszary priorytetowe "Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolbórz na lata 2017-2023"

Rysunek 3. Plan strategiczny "Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolbórz na lata 2017-2023" obszary priorytetowe, cele operacyjne

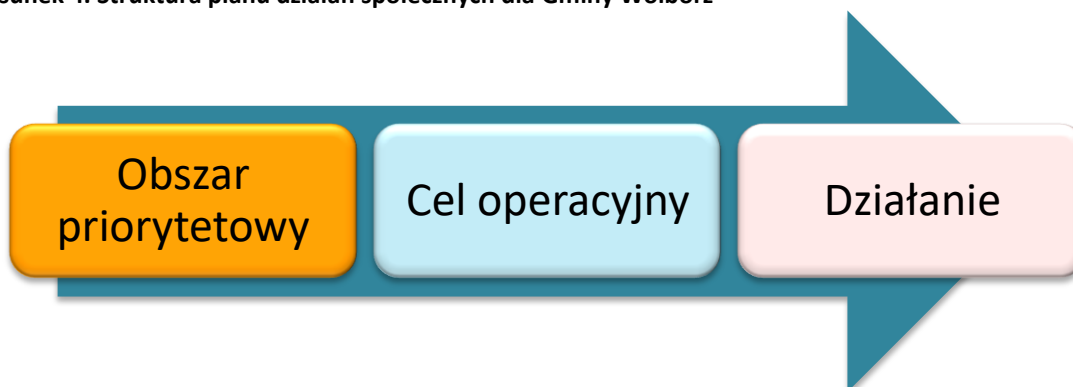

8. Kierunki działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych na terenie Gminy Wolbórz na lata 2017-2023

Realizacja celów „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolbórz na lata 2017-2023” odbywać się będzie poprzez zapisane działania i inwestycje w grupach poszczególnych celów pośrednich.

Realizacja zadań inwestycyjnych uwarunkowana jest możliwościami finansowymi budżetu gminy oraz otrzymaniem dofinansowania ze środków zewnętrznych (w tym środków z Unii Europejskiej). Dlatego też termin realizacji niektórych inwestycji może zostać odłożony w czasie.

Rysunek 4. Struktura planu działań społecznych dla Gminy Wolbórz

Obszar strategiczny - Polityka prorodzinna i minimalizacja zjawisk dysfunkcyjnych

Cel operacyjny 1. Wspieranie rodziny we właściwym pełnieniu funkcji i zaspokajaniu różnorodnych potrzeb jej członków

Tabela 39. Działania inwestycyjne w ramach celu operacyjnego "Wspieranie rodziny we właściwym pełnieniu funkcji i zaspokajaniu różnorodnych potrzeb jej członków"

Zakres działań	Działania	Termin realizacji	Podmiot koordynujący	Źródła środków
Pomoc dla rodzin mających problemy mieszkaniowe	Budowa mieszkań socjalnych i adaptacja na cele mieszkaniowe istniejących, niewykorzystanych zasobów gminy	2017-2020	Gmina Wolbórz	Środki własne Fundusz dopłat

Tabela 40. Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Wspieranie rodziny we właściwym pełnieniu funkcji i zaspokajaniu różnorodnych potrzeb jej członków"

Działania	Opis działania	Podmiot koordynujący	Partnerzy	Źródła środków
Budowanie zintegrowanego systemu wsparcia zapobiegającego kryzysom w rodzinie	<p>Monitorowanie zjawisk patologicznych i likwidacja przyczyn dysfunkcji, przeciwdziałanie wystąpieniu zjawisk patologicznych w rodzinach.</p> <p>Diagnostowanie i monitorowaniu sytuacji w rodzinach w celu zapobiegania zjawiskom ubóstwa (zwłaszcza ubóstwa tzw. "dziedzicznego") i niedostosowania społecznego.</p> <p>Poszerzenie systemu udzielania pomocy w zakresie potrzeb mieszkaniowych osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym.</p> <p>Prowadzenie programów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży w zakresie przeciwdziałania zjawiskom patologicznym.</p> <p>Realizacja programu wspierania rodzin wielodzietnych w formie Karty Dużej Rodziny i innych inicjatyw.</p> <p>Prowadzenie usług pedagogicznych dla dzieci i rodziców.</p> <p>Zatrudnienie asystentów rodziny.</p>	Gmina Wolbórz Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu	GKRPA ZI PCPR	Środki własne poszczególnych partnerów

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolbórz na lata 2017-2023

Utworzenie placówki wsparcia dziennego	Utworzenie placówki wsparcia dziennego, w której dzieci zostaną objęte opieką i wychowaniem. Placówka prowadzona w formie opiekuńczej zapewniającej opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego (koła zainteresowań, świetlice, kluby, ogniska wychowawcze), specjalistycznej (zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne) lub podwórkowej (działania animacyjne i socjoterapeutyczne).	Gmina Wolbórz Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu	GKRPA GKRPA ZI PCPR Organizacje pozarządowe Wolontariusze	Środki własne poszczególnych partnerów
Organizacja klubów młodzieżowych	Organizacja zajęć popołudniowych dla młodzieży z ofertą zajęć edukacyjnych, kulturalnych sportowych.	Gmina Wolbórz Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu	GKRPA GKRPA ZI PCPR Organizacje pozarządowe Wolontariusze	Środki własne poszczególnych partnerów
Realizacja programu dożywiania	Zapewnienie posiłku dla wszystkich potrzebujących w ramach rządowego programu "Pomoc Państwa w zakresie dożywiania"	Gmina Wolbórz Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu	Placówki oświatowe	Środki budżetu państwa
Realizacja świadczeń pomocowych dla rodzin dysfunkcyjnych	Realizacja świadczeń pieniężnych i pomocowych rodzinom dysfunkcyjnym, zgodnie z obowiązującymi przepisami, w tym realizacja zadań z zakresu wsparcia asystenta rodziny. Realizacja pieczy zastępczej.	Gmina Wolbórz Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu	PCPR	Środki własne poszczególnych partnerów
Poprawa bezpieczeństwa dzieci i młodzieży	Realizowanie przedsięwzięć w zakresie poprawy bezpieczeństwa dzieci i młodzieży na drodze, w szkole, w środowisku domowym przez realizowanie profilaktyki.	Gmina Wolbórz	Policja MOPS GKRPA ZI PCPR	Środki własne poszczególnych partnerów
Pomoc dla osób bezrobotnych, aktywizacja, wsparcie inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej	Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie podejmowania działań aktywizujących osoby bezrobotne (szkolenia, kursy przekwalifikowania, dotacje, itp.). Wspieranie inicjatyw partnerskich na rzecz ekonomii społecznej, np. tworzenie podmiotów ekonomii społecznej	PUP w Piotrkowie Trybunalskim	Gmina Wolbórz	Środki własne Środki UE

Cel operacyjny 2. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie

Tabela 41. Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie"

Działania	Opis działania	Podmiot koordynujący	Partnerzy	Źródła środków
Podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie	Edukacja dorosłych w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom kryzysowym w środowisku rodzinnym, oferowanie pomocy asystenta. Kontynuowanie działalności informacyjnej i pomocowej dla osób z rodzin dysfunkcyjnych	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu Zespół Interdyscyplinarny	Gmina Wolbórz PCPR GKRPA Policja Placówki oświatowe Służba zdrowia Organizacje pozarządowe	Środki własne poszczególnych partnerów
Ograniczenie skali zjawiska przemocy w rodzinach	Monitorowanie środowisk zagrożonych przemocą w rodzinie. Współpraca instytucji pomocy społecznej w Gminie m.in. poprzez realizację procedury „Niebieskiej Karty” Kontynuacja działań prowadzonych przez Zespół Interdyscyplinarny Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w stosunku do konkretnej rodziny. Podejmowania działań z zakresu doraźnej pomocy i interwencji kryzysowej dla osób poszkodowanych przemocą w rodzinie Motywowanie członków rodziny do podejmowania działań na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom, niwelowania własnych dysfunkcji np. podjęcie terapii i leczenia uzależnień, terapii dla ofiar i sprawców przemocy domowej. Realizowanie pomocy w formie poradnictwa specjalistycznego (np. prawnego), terapii, wsparcia instytucjonalnego i udzielenia schronienia.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu Zespół Interdyscyplinarny Punkt informacyjno-konsultacyjny w Wolborzu Punkt konsultacyjny w Proszeniu	Gmina Wolbórz PCPR GKRPA Policja Placówki oświatowe Służba zdrowia Organizacje pozarządowe	Środki własne poszczególnych partnerów

Cel operacyjny 3. Przeciwdziałanie uzależnieniom i zwalczanie ich skutków

Tabela 42. Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Przeciwdziałanie uzależnieniom i zwalczanie ich skutków"

Działania	Opis działania	Podmiot koordynujący	Partnerzy	Źródła środków
Profilaktyka uzależnień	<p>Diagnozowanie środowisk młodzieżowych (szkolnych) w celu rozpoznawania zagrożeń i przeciwdziałania uzależnieniom.</p> <p>Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii. Prowadzenie szerokiej profilaktyki przeciw uzależnieniom w placówkach oświatowych.</p> <p>Uświadomienie szkód społecznych oraz zaburzeń w funkcjonowaniu środowiska rodzinnego wynikających z uzależnień oraz kształtowanie właściwych postaw społecznych wobec problemów alkoholowych.</p> <p>Edukacja dla rodziców w zakresie nabywania umiejętności rozpoznawania zagrożeń i uzależnień u dzieci.</p>	<p>Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu</p> <p>GKRPA</p> <p>Punkt informacyjno-konsultacyjny w Wolborzu</p> <p>Punkt konsultacyjny w Proszeniu</p>	<p>Gmina Wolbórz</p> <p>Policja</p> <p>Placówki oświatowe</p> <p>Służba zdrowia</p> <p>Organizacje pozarządowe</p>	Środki własne poszczególnych partnerów
Pomoc terapeutyczna dla osób uzależnionych i ich rodzin	<p>Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych kadr pracujących z osobami uzależnionymi.</p> <p>Udzielanie rodzinom, w których występują problemy uzależnień pomocy terapeutycznej, prawnej i zdrowotnej zarówno dla osób uzależnionych, jak i ich rodzin (eliminacja społecznych skutków uzależnień).</p> <p>Współpraca pomiędzy jednostkami w Gminie, powiecie i regionie w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych.</p>	<p>Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu</p> <p>GKRPA</p> <p>Punkt informacyjno-konsultacyjny w Wolborzu</p> <p>Punkt konsultacyjny w Proszeniu</p>	<p>Gmina Wolbórz</p> <p>Policja</p> <p>Placówki oświatowe</p> <p>Służba zdrowia</p> <p>Organizacje pozarządowe</p>	Środki własne poszczególnych partnerów

Promowanie zachowań abstynenckich i zdrowego stylu życia	Wspieranie instytucji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i klubów działających na rzecz abstynencji, pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom, profilaktyki, organizacji czasu wolnego, zdrowego i aktywnego stylu życia itp. Promocja oraz tworzenie warunków do zdrowego i aktywnego stylu życia wśród wszystkich mieszkańców gminy.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu GKRPA	Gmina Wolbórz PCPR Policja Placówki oświatowe Służba zdrowia Stowarzyszenie Trzeźwość "Dobry Dzień" Organizacje pozarządowe	Środki własne poszczególnych partnerów
--	---	--	---	--

Obszar strategiczny Włączenie, tożsamość i integracja społeczna

Cel operacyjny 1. Zapobieganie marginalizacji i rozwój systemu wsparcia dla osób wykluczanych społecznie

Tabela 43. Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Zapobieganie marginalizacji i rozwój systemu wsparcia dla osób wykluczanych społecznie"

Działania	Opis działania	Podmiot koordynujący	Partnerzy	Źródła środków
Wzrost jakości życia osób zagrożonych wykluczeniem	Diagnozowanie potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem, czyli środowisk dziedziczących ubóstwo lub patologie, osób z niepełnosprawnością i długotrwale chorych. Poprawa i wsparcie sytuacji socjalno-bytowej wyżej wymienionych grup. Kształtowanie dobrego klimatu społecznego i pozytywnego nastawienia dla wspierania w/w środowisk.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu	Gmina Wolbórz Placówki oświatowe Służba zdrowia Organizacje pozarządowe	Środki własne poszczególnych partnerów

Cel operacyjny 2. Tworzenie warunków zaspokajania potrzeb seniorów, osób chorych i niepełnosprawnych

Tabela 44. Działania inwestycyjne w ramach celu operacyjnego "Tworzenie warunków zaspokajania potrzeb seniorów, osób chorych i niepełnosprawnych"

Zakres działań	Działania	Termin realizacji	Podmiot koordynujący	Źródła środków
Likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych	Likwidacja barier architektonicznych w budynkach publicznych oraz indywidualnych mieszkaniach osób niepełnosprawnych zgodnie z potrzebami. Likwidacja barier komunikacyjnych.	2017-2023	Gmina Wolbórz Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu PCPR	Środki własne poszczególnych partnerów Środki UE
Rozwój specjalistycznych placówek dziennego pobytu dla seniorów i dorosłych osób z niepełnosprawnością	Zorganizowanie specjalistycznych placówek dziennego pobytu dla seniorów i dorosłych osób z niepełnosprawnością w celu aktywizacji. Umożliwianie osobom niepełnosprawnym: zdobycia kompetencji społecznych i zawodowych w zależności od rodzaju i stopnia niepełnosprawności. Zwiększenie integracji ze społeczeństwem.	2017-2023	Gmina Wolbórz Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu PCPR	Środki własne poszczególnych partnerów Środki UE

Tabela 45. Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Tworzenie warunków zaspokajania potrzeb seniorów, osób chorych i niepełnosprawnych"

Działania	Opis działania	Podmiot koordynujący	Partnerzy	Źródła środków
Wsparcie dla seniorów	Realizowanie programów w zakresie profilaktyki i ochrony zdrowia seniorów oraz zapewnienie im dostępu do usług zdrowotnych, diagnostycznych i rehabilitacji Rozwijanie usług opiekuńczych dla seniorów w ich środowisku zamieszkania Zwiększenie dostępu osobom starszym do edukacji, kultury, aktywnego wypoczynku. Promocja i rozwój działań wspierających integrację międzypokoleniową	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu	Gmina Wolbórz Placówki oświatowe Służba zdrowia Organizacje pozarządowe	Środki własne poszczególnych partnerów Środki UE

Powołanie Klubów Seniora	Zwiększenie dostępu osobom starszym do edukacji, kultury, aktywnego wypoczynku. Promocja i rozwój działań wspierających integrację międzypokoleniową.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu	Gmina Wolbórz Placówki oświatowe Służba zdrowia Organizacje pozarządowe	Środki własne poszczególnych partnerów Środki UE
Wsparcie dla osób długotrwale chorych lub niepełnosprawnych	Diagnozowanie potrzeb osób z niepełnosprawnością i długotrwale chorych oraz poprawa ich sytuacji socjalno-bytowej. Zwiększenie zainteresowania pracodawców zatrudnianiem niepełnosprawnych pracowników. Organizowanie wolontariatu i pomocy sąsiedzkiej.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu PCPR	Gmina Wolbórz Placówki oświatowe Służba zdrowia Organizacje pozarządowe	Środki własne poszczególnych partnerów Środki UE

Cel operacyjny 3. Budowanie tożsamości lokalnej oraz aktywizacja i integracja społeczeństwa

Tabela 46. Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Budowanie tożsamości lokalnej oraz aktywizacja i integracja społeczeństwa"

Działania	Opis działania	Podmiot koordynujący	Partnerzy	Źródła środków
Wsparcie lokalnych tradycji i kultury oraz ochrona dziedzictwa	Wsparcie lokalnego folkloru i podtrzymywanie tradycji (propagowanie działalności kół gospodyń wiejskich, zespołów ludowych, itp.) w celu umacniania więzi i tożsamości mieszkańców. Ochrona dziedzictwa materialnego (opieka nad zabytkami rejestrowymi i obiektami mającymi wartość historyczną, kulturową).	Gmina Wolbórz	Placówki oświatowe LGD "Dolina Pilicy" Organizacje pozarządowe	Środki własne poszczególnych partnerów Środki UE
Aktywizacja liderów lokalnych	Aktywizacja mieszkańców gminy poprzez wyłonienie liderów lokalnych w celu poprawy standardu życia w poszczególnych sołectwach gminy poprzez realizację inicjatyw społecznych.	Gmina Wolbórz	Radni Sołtysi Organizacje pozarządowe	Środki własne Fundusz sołecki Środki UE

Współpraca z organizacjami pozarządowymi	Zintegrowanie działań stowarzyszeń i fundacji i innych organizacji w kierunku poprawy standardu życia mieszkańców w Gminie. Współpraca ze stowarzyszeniami działającymi na terenie gminy i regionu, w tym ze Stowarzyszeniem Seniorów i Osób Niepełnosprawnych WIGOR i Klubem Seniora UŚMIECH, LGD „Stowarzyszenie Dolina Pilicy”.	Gmina Wolbórz	Organizacje pozarządowe	Środki własne poszczególnych partnerów Środki UE
Popularyzacja idei wolontariatu	Kontynuacja działalności grupy wolontariuszy w Gimnazjum w Wolborzu. Zwiększenie aktywności młodzieży zainteresowanej zdobywaniem doświadczenia przy pomocy najbardziej potrzebującym. Zwiększenie aktywności osób starszych w wolontariacie, np. pomoc w odrabianiu lekcji dla dzieci, pomoc dla innych seniorów.	Gmina Wolbórz Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Placówki oświatowe Służba zdrowia Organizacje pozarządowe	Środki własne poszczególnych partnerów

Obszar strategiczny - Stymulowanie rozwoju społecznego i poprawa standardu życia

Cel operacyjny 1. Rozwój infrastruktury społecznej

Tabela 47. Działania inwestycyjne w ramach celu operacyjnego "Rozwój infrastruktury społecznej"

Zakres działań	Działania	Termin realizacji	Podmiot koordynujący	Źródła środków
Budowa infrastruktury społecznej	Rozbudowa budynku Urzędu Miejskiego w Wolborzu z ogólnodostępnym zapleczem socjalnym	2015-2018	Gmina Wolbórz	Środki własne
	Budowa placów zabaw w poszczególnych miejscowościach	2015-2020	Gmina Wolbórz	Fundusze sołeckie wg potrzeb
	Poprawa infrastruktury sportowej poprzez budowę i przebudowę obiektów sportowych na terenie Gminy Wolbórz	2017-2020	Gmina Wolbórz	Środki UE MSiP Środki własne
	Adaptacja terenów w zakresie ogólnodostępnych przestrzeni o charakterze rekreacyjno-sportowo-turystycznym	2017 -2022	Gmina Wolbórz	Środki UE Środki własne

Dostosowanie istniejącej bazy do potrzeb społecznych	Adaptacja istniejących budynków na cele społeczne w miejscowościach: Studzianki, Golesze Duże, Bogusławice	2015-2022	Gmina Wolbórz	Środki UE Środki własne
	Modernizacja placówek oświatowych, rozbudowa i doposażenie (np. sal rekreacyjnych, kuchni i stołówek, sal komputerowych, itp.) na terenie Gminy Wolbórz	zadanie ciągłe	Gmina Wolbórz	Środki własne
	Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu na terenie gminy	zadanie ciągłe	Gmina Wolbórz	Środki UE Środki własne

Tabela 48. Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Rozwój infrastruktury społecznej"

Działania	Opis działania	Podmiot koordynujący	Partnerzy	Źródła środków
Zwiększenie dostępu do usług medycznych wysokiej jakości	Poprawa dostępu do poradni specjalistycznych. Poszerzenie oferty usług zdrowotnych oferowanych na terenie gminy (np. organizacja okazjonalnych badań i porad specjalistycznych). prowadzenie działań profilaktycznych wśród społeczeństwa.	Gmina Wolbórz	Służba zdrowia	Środki własne poszczególnych partnerów
Współpraca pomiędzy jednostkami bezpieczeństwa w Gminie i regionie	Rozszerzenie działań prewencyjnych jednostek bezpieczeństwa. Wykreowanie właściwych zachowań w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii środowiskowych, w tym transportu materiałów niebezpiecznych, zagrożenia powodziowego itp. Doposażenie jednostek Ochotniczych Straży Pożarnej. Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego w miejscach szczególnie niebezpiecznych w Gminie (w miarę potrzeb). Współpraca pomiędzy jednostkami w powiecie, regionie.	Gmina Wolbórz	Starostwo Powiatowe Jednostki bezpieczeństwa: Policja OSP Służba zdrowia	Środki własne poszczególnych partnerów

Cel operacyjny 2. Edukacja i rozwój zasobów ludzkich

Tabela 49. Działania inwestycyjne w ramach celu operacyjnego "Edukacja i rozwój zasobów ludzkich"

Zakres działań	Działania	Termin realizacji	Podmiot koordynujący	Źródła środków
Poprawa warunków kształcenia w placówkach oświatowych	Doposażenie placówek oświatowych w potrzebny sprzęt i pomoce naukowe. Tworzenie pracowni tematycznych. Budowa niezbędnej infrastruktury rekreacyjno sportowej przy placówkach oświatowych.	2017-2023	Gmina Wolbórz Placówki oświatowe	Środki własne Środki UE

Tabela 50. Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Edukacja i rozwój zasobów ludzkich"

Działania	Opis działania	Podmiot koordynujący	Partnerzy	Źródła środków
Zwiększenie oferty edukacyjnej placówek oświatowych	Zwiększenie dostępu do opieki nad dzieckiem małym (żłobki, przedszkola). Podniesienie poziomu nauczania poprzez: poprawę poziomu nauczania języków obcych (dofinansowanie doksztalania nauczycieli), dostęp do nowoczesnych technologii (pracownie komputerowe, Internet), dostęp do kultury, sportu i rekreacji (poprawa kondycji fizycznej). Zapewnienie młodzieży optymalnych warunków do startu w dorosłe życie. Zapewnienie atrakcyjnych zajęć pozaszkolnych w kołach zainteresowań oraz organizacja innych zajęć, konkursów, akcji, itp. Kształcenie młodzieży wg ich preferencji oraz potrzeb na rynku pracy.	Gmina Wolbórz	Placówki oświatowe	Środki własne poszczególnych partnerów Środki UE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolbórz na lata 2017-2023

<p>Aktywizacja społeczna i zawodowa osób dorosłych</p>	<p>Aktywizacja społeczna i zawodowa osób biernych zawodowo i długotrwale bezrobotnych poprzez kluby aktywizacji, szkoleń i kursów doszkalających i przekwalifikujących wraz ze stażem itp. Motywowanie do podnoszenia poziomu wykształcenia, umożliwienie przekwalifikowania. Organizacja szkoleń dla rolników (technologie, rolnictwo ekologiczne, agroturystyka) Organizacja szkoleń dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą</p>	<p>Gmina Wolbórz</p>	<p>Placówki oświatowe MOPS PUP ARMiR</p>	<p>Środki własne poszczególnych partnerów Środki UE</p>
<p>Organizacja czasu wolnego dla wszystkich grup społecznych</p>	<p>Stałe uatrakcyjnianie oferty spędzania czasu wolnego na terenie gminy dla wszystkich grup społecznych. Aktywizacja mieszkańców do zdrowego, aktywnego spędzania czasu poza pracą, nauką. Wspieranie działalności instytucji kulturalnych, sportowych oraz kół zainteresowań, klubów itp.</p>	<p>Gmina Wolbórz</p>	<p>Placówki oświatowe MOPS WCK PCHE ZŁ Parafia Wolbórz WTKiT Stowarzyszenie Trzeźwość "Dobry Dzień" LGD "Dolina Pilicy" Organizacje pozarządowe</p>	<p>Środki własne poszczególnych partnerów</p>
<p>Organizacja imprez kulturalnych, sportowo - rekreacyjnych przez działające w Gminie jednostki kulturalno-oświatowe oraz stowarzyszenia</p>	<p>Wzbogacanie kalendarza imprez (kulturalnych, rozrywkowych, sportowych, rekreacyjnych, religijnych, itp.) sprzyjających integracji społeczności lokalnej oraz przyciągnięciu turystów. Kultywowanie miejscowej tradycji i kultury, propagowanie idei sportu i aktywnego zagospodarowania czasu wolnego. Szeroka promocja i wsparcie działalności Wolborskiego Towarzystwa Kultury i Turystyki w organizowanych przedsięwzięciach aktywizujących społeczeństwo.</p>	<p>Gmina Wolbórz Wolborskie Towarzystwo Kultury i Turystyki</p>	<p>Placówki oświatowe MOPS , WCK PCHE ZŁ Parafia Wolbórz WTKiT Stowarzyszenie Trzeźwość "Dobry Dzień" LGD "Dolina Pilicy" Organizacje pozarządowe</p>	<p>Środki własne poszczególnych partnerów Środki UE</p>

Cel operacyjny 3. Oferta profesjonalnej pomocy społecznej i terapeutycznej

Tabela 51. Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Oferta profesjonalnej pomocy społecznej i terapeutycznej"

Działania	Opis działania	Podmiot koordynujący	Partnerzy	Źródła środków
Wspieranie rozwoju efektywnych usług społecznych przez wszelkie instytucje działające na terenie gminy	Świadczenie profesjonalnych usług na rzecz ludności w Gminie przez wszystkie instytucje społeczne (instytucje gminne, opieki zdrowotnej, placówki oświatowe, kulturalne, itp.). Dostosowanie pracy instytucji społecznych do potrzeb mieszkańców (godziny pracy, szeroka informacja, obieg dokumentów). Doskonalenie pracy pracowników instytucji społecznych poprzez system szkoleń.	Gmina Wolbórz	Instytucje i organizacje społeczne	Środki własne poszczególnych partnerów
Zwiększenie dostępności do pomocy terapeutycznej dla dzieci i młodzieży z różnorodnymi problemami	Poprawa dostępności do pomocy terapeutycznej zwłaszcza dla dzieci z problemami neurologicznymi, kłopotami z nauką, zachowaniem, itp. Poprawa dostępności i zwiększenie liczby dyżurujących specjalistów; psychiatra, psycholog, logopeda. Wspomaganie terapii dzieci	Gmina Wolbórz	Placówki oświatowe MOPS PCPR	Środki własne poszczególnych partnerów Środki UE
Kontynuacja działań instytucji pomocy społecznej w Gminie	Kontynuacja działań pomocowych dla osób potrzebujących (ubogich i bezrobotnych) oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (niepełnosprawnych, chorych) przez MOPS i podmioty wspierające. Kontynuowanie działalności informacyjnej i pomocowej dla osób z rodzin dysfunkcyjnych (w tym zagrożonych przemocą domową, alkoholizmem, bezradnością itp.). Wyrównywanie szans rozwojowych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	GKRPA PCPR Stowarzyszenia	Środki własne poszczególnych partnerów

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolbórz na lata 2017-2023

<p>Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych kadr pomocy społecznej</p>	<p>Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych poprzez szkolenia, konferencje, itp. kadr pracujących na rzecz wsparcia rodziny, systemu pieczy zastępczej oraz pracujących z osobami pokrzywdzonymi, uzależnionymi i osobami stosującymi przemoc</p>	<p>Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolborzu Zespół Interdyscyplinarny</p>	<p>Gmina Wolbórz PCPR GKRPA Policja Placówki oświatowe Służba zdrowia Organizacje pozarządowe</p>	<p>Środki własne poszczególnych partnerów</p>
---	--	---	---	---

Skróty:

MOPS

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

WCK

Wolborskie Centrum Kultury

GKRPA

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

OSP

Ochotnicza Straż Pożarna

ZI

Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania przemocy w Rodzinie

PCHE Zł

Pożarnicze Centrum Historyczno-Edukacyjne Ziemi Łódzkiej

PCPR

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

WTKiT

Wolborskie Towarzystwo Kultury i Turystyki

9. Wdrażanie, zarządzanie i monitoring realizacji "Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolbórz na lata 2017-2023"

9.1. Wdrażanie "Strategii..."

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolbórz na lata 2017-2023” jest dokumentem otwartym, podatnym na zmiany wynikające z prowadzonego monitoringu zjawisk społecznych.

„Strategia...” zostanie przyjęta w formie uchwały Rady Miejskiej. Zmiany w „Strategii...” inicjowane będą przez Burmistrza Wolborza, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz grupy społeczno-gospodarcze uczestniczące w procesie wdrażania i realizacji „Strategii...”. Proponowane zmiany w „Strategii...” będą również podlegały uchwaleniu przez Radę Miejską.

Ponadto, w realizacji założeń "Strategii..." można oczekiwać wsparcia i pomocy instytucji:

- Powiatowego Urzędu Pracy
- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie
- Gminnej Komisji do spraw Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Policji
- placówek oświatowych z terenu gminy
- placówek ochrony zdrowia z terenu gminy
- placówek kultury, sportu i rekreacji
- działających fundacji, stowarzyszeń na rzecz rozwoju gminy.

Niniejszy dokument będzie również wdrażany poprzez realizację gminnych programów i projektów realizowanych przez ww. podmioty i instytucje współdziałające na poziomie Gminy Wolbórz.

9.2. Monitoring "Strategii..."

Proponowany system monitoringu prac nad „Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wolbórz na lata 2017 - 2023” zakłada:

- składanie przez Burmistrza Wolborza corocznych sprawozdań z realizacji „Strategii...” (na podstawie danych statystycznych i innych informacji będących w posiadaniu: MOPS, instytucji i organizacji oraz grup środowiskowych biorących udział w programach związanych z poszczególnymi celami realizacji „Strategii...”).
- sporządzanie bilansu potrzeb gminy w zakresie pomocy społecznej oraz weryfikacja działań i zadań na corocznych zebraniach Rady Miejskiej,
- sporządzanie rocznych sprawozdań oraz przekazywanie ich Wojewodzie.

Tabela 52. Monitoring realizacji „Strategii...”

Cel operacyjny	Wskaźnik realizacji
Obszar strategiczny – Polityka prorodzinna i minimalizacja zjawisk dysfunkcyjnych	
Cel operacyjny 1. Wspieranie rodziny we właściwym pełnieniu funkcji i zaspokajaniu różnorodnych potrzeb jej członków	- liczba rodzin objętych pomocą MOPS - liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny - liczba dzieci objętych pomocą pieczy zastępczej
Cel operacyjny 2. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie	- liczba prowadzonych procedur "Niebieskie Karty" - liczba podmiotów realizujących programy profilaktyczne - liczba porad specjalistycznych dla rodzin z problemem przemocy -liczba pracowników uczestniczących w szkoleniach
Cel operacyjny 3. Przeciwdziałanie uzależnieniom i zwalczanie ich skutków	- liczba podmiotów realizujących programy profilaktyczne - liczba i zakres realizowanych programów profilaktycznych - liczba porad specjalistycznych dla rodzin dysfunkcyjnych -liczba osób poddanych leczeniu uzależnień -liczba pracowników uczestniczących w szkoleniach
Obszar strategiczny – Włączenie, tożsamość i integracja społeczna	
Cel operacyjny 1. Zapobieganie marginalizacji i rozwój systemu wsparcia dla osób wykluczonych społecznie	- liczba podmiotów i inicjatyw w zakresie wspomagania seniorów - liczba form wsparcia osób niepełnosprawnych - liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w aktywizacji zawodowej - liczba zlikwidowanych barier architektonicznych - liczba osób korzystających z form wsparcia dla seniorów
Cel operacyjny 2. Tworzenie warunków zaspokajania potrzeb seniorów, osób chorych i niepełnosprawnych	-liczba placówek zajmujących się pomocą osobom starszym, chorym i niepełnosprawnym -liczba form wsparcia skierowanych do osób starszych, chorych, niepełnosprawnych
Cel operacyjny 3. Budowanie tożsamości lokalnej oraz aktywizacja i integracja społeczeństwa	- liczba stowarzyszeń, fundacji działających w Gminie i/lub realizujących zadania publiczne - wysokość środków publicznych przekazanych organizacjom pozarządowym w ramach otwartych konkursów ofert - liczba liderów lokalnych - liczba imprez w kalendarzu gminnym - liczba form aktywności związanej z folklorem gminy - liczba wolontariuszy
Obszar strategiczny – Stymulowanie rozwoju społecznego i poprawa standardu życia	
Cel operacyjny 1. Rozwój infrastruktury społecznej	-liczba nowych obiektów użyteczności publicznej -liczba obiektów użyteczności publicznej poddanych modernizacji zwiększającej ich funkcjonalność -liczba powstałych obiektów rekreacyjnych -liczba zlikwidowanych barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej i w mieszkaniach osób niepełnosprawnych
Cel operacyjny 2. Edukacja i rozwój zasobów ludzkich	-liczba osób bezrobotnych w Gminie Liczba powstałych podmiotów ekonomii społecznej -liczba osób korzystających z aktywnych form pomocy PUP -liczba szkoleń dla rolników -liczba szkoleń dla rozpoczynających działalność gospodarczą -liczba uczniów w placówkach edukacyjnych wszystkich szczebli -liczba zorganizowanych zajęć dla uczniów
Cel operacyjny 3. Oferta profesjonalnej pomocy społecznej i terapeutycznej	- liczba beneficjentów MOPS - liczba działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej prowadzonych w Gminie - liczba partnerów wśród samorządów i instytucji

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolbórz na lata 2017-2023” minimum raz w roku poddawana będzie przeglądowi, podczas którego analizie poddany będzie proces realizacji celów: analiza działania/zadania, harmonogram realizacji oraz osiągniętych wskaźników. W przypadku zaistnienia nowych okoliczności powodujących konieczność zmian w dokumencie, zapisy w „Strategii...” zostaną odpowiednio zaktualizowane i przedstawione Radzie Miejskiej do zatwierdzenia.

Promocja „Strategii...” odbywać się będzie poprzez: media lokalne, własną stronę internetową gminy i MOPS, organizowanie spotkań bezpośrednich ze środowiskami (sołectwami, osobami reprezentującymi instytucje społeczne, lokalnymi liderami) i ewentualne opracowanie programu informacyjnego (ulotki, poradniki).

9.3. Potencjalne źródła finansowania

Podstawowymi źródłami środków, z których mogą korzystać samorządy dla realizacji programów pomocy społecznej są:

- budżet państwa w realizacji zadań nałożonych na gminy ustawowo,
- środki wewnętrzne: budżety samorządów gminnych, powiatowych, wojewódzkich,
- środki zewnętrzne, m.in.: Europejski Fundusz Społeczny (EFS), Fundusz Pracy,
- fundusze pomocowe Unii Europejskiej: Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- środki stowarzyszeń, fundacji i organizacji pozarządowych.

Spis tabel, wykresów i rysunków

Spis tabel

Tabela 1. Dochody i wydatki budżetu Gminy Wolbórz w latach 2011-2015 (dane GUS)	11
Tabela 2. Dochody i wydatki budżetu Gminy Wolbórz na 1 mieszkańca w zł w latach 2011-2015 (dane GUS) ...	11
Tabela 3. Wyszczególnienie wydatków w zakresie polityki społecznej Gminy Wolbórz według działów w latach 2011-2015 (dane GUS)	11
Tabela 4. Zadania w zakresie infrastruktury społecznej realizowane z budżetu Gminy Wolbórz (Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Wolbórz na lata 2014 - 2022)	11
Tabela 5. Liczba ludności w Gminie Wolbórz w latach 2011-2016 (dane Urzędu Miejskiego w Wolborzu)	12
Tabela 6. Wskaźniki demograficzne w Gminie Wolbórz w latach 2011-2015 (dane GUS).....	12
Tabela 7. Ludność Gminy Wolbórz w 2016 r. według ekonomicznych grup wiekowych (dane Urzędu Miejskiego w Wolborzu).....	14
Tabela 8. Struktura wiekowa ludności Gminy Wolbórz w 2016 r. (dane Urzędu Miejskiego w Wolborzu).....	14
Tabela 9. Informacje o placówkach oświatowych na terenie Gminy Wolbórz (Urząd Miejski Wolbórz)	15
Tabela 10. Zajęcia dodatkowe i programy realizowane przez szkoły w Gminie Wolbórz	16
Tabela 11. Priorytety społecznych polityk unijnych (opracowanie własne)	23
Tabela 12. Strategie polityki społecznej kraju (opracowanie własne)	24
Tabela 13. Cele polityki społecznej Województwa Łódzkiego (opracowanie własne).....	25
Tabela 14. Cele polityki Powiatu Piotrkowskiego (opracowanie własne)	26
Tabela 15. Cele polityki Gminy Wolbórz (opracowanie własne).....	28
Tabela 16. Liczba osób korzystających z pomocy MOPS w Wolborzu w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pt. Ocena zasobów pomocy społecznej)	29
Tabela 17. Liczba rodzin, które uzyskały pomoc z MOPS w Wolborzu w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pt. Ocena zasobów pomocy społecznej)	30
Tabela 18. Liczba osób, którym wypłacane są zasiłki przez MOPS w Wolborzu w latach 2012-2016 (opracowanie pt. Ocena zasobów pomocy społecznej)	30
Tabela 19. Instytucje pomocy społecznej, bezpieczeństwa i opieki prawnej w regionie	31
Tabela 20. Liczba rodzin i osób z terenu Gminy Wolbórz objętych pomocą MOPS z powodu ubóstwa w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)	32
Tabela 21. Liczba osób korzystających z darmowych posiłków na terenie Gminy Wolbórz w latach 2012-2016 (opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)	32
Tabela 22. Zasiłek celowy przyznawany z MOPS w Wolborzu w ramach programu wieloletniego "Pomoc Państwa w zakresie dożywiania" (opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)	32
Tabela 23. Poziom bezrobocia w latach 2011-2015 z terenu Gminy Wolbórz zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Piotrkowie Trybunalskim (Powiatowy Urząd Pracy Piotrków Trybunalski)	33
Tabela 24. Liczba osób i rodzin pobierająca świadczenia z MOPS w Wolborzu z powodu występowania zjawiska bezrobocia w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)	34
Tabela 25. Liczba osób i rodzin pobierająca świadczenia z MOPS w Wolborzu z powodu bezdomności w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)	34
Tabela 26. Liczba rodzin pobierająca świadczenia z MOPS w Wolborzu z powodu występowania niepełnosprawności w rodzinie w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)	35
Tabela 27. Liczba świadczeń zasiłków pielęgnacyjnych wypłacanych z MOPS w Wolborzu w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)	35
Tabela 28. Liczba rodzin i osób w rodzinach pobierająca świadczenia z MOPS w Wolborzu z powodu występowania długotrwałej choroby w rodzinie w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)	36
Tabela 29. Usługi opiekuńcze i świadczenia pielęgnacyjne wypłacane przez MOPS w Wolborzu w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)	36
Tabela 30. Liczba rodzin i osób w rodzinach pobierająca świadczenia z powodu występowania zjawiska alkoholizmu i narkomanii z MOPS w Wolborzu w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)	37

Tabela 31. Liczba rodzin i osób w rodzinach pobierająca świadczenia z MOPS w Wolborzu z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)	44
Tabela 32. Liczba rodzin objęta pracą asystenta rodziny w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)	45
Tabela 33. Liczba rodzin pobierająca świadczenia z MOPS w Wolborzu z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)	45
Tabela 34. Liczba rodzin pobierających inne świadczenia rodzinne z MOPS w Wolborzu w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)	45
Tabela 35. Liczba osób i rodzin objętych pomocą MOPS z powodu występowania przemocy w rodzinie w latach 2012 – 2016 ((MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)	46
Tabela 36. Liczba osób pobierająca świadczenia z powodu występowania trudności po opuszczeniu zakładu karnego z MOPS w Wolborzu w latach 2012-2016 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)	47
Tabela 37. Liczba rodzin pobierająca świadczenia z MOPS w Wolborzu z powodu wystąpienia zdarzenia losowego w latach 2010-2014 (MOPS w Wolborzu, opracowanie pn. Ocena zasobów pomocy społecznej)	47
Tabela 38. Analiza SWOT dla sytuacji społecznej w Gminie Wolbórz	52
Tabela 39. Działania inwestycyjne w ramach celu operacyjnego "Wspieranie rodziny we właściwym pełnieniu funkcji i zaspokajaniu różnorodnych potrzeb jej członków"	57
Tabela 40. Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Wspieranie rodziny we właściwym pełnieniu funkcji i zaspokajaniu różnorodnych potrzeb jej członków"	57
Tabela 41. Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie"	59
Tabela 42. Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Przeciwdziałanie uzależnieniom i zwalczanie ich skutków"	60
Tabela 43. Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Zapobieganie marginalizacji i rozwój systemu wsparcia dla osób wykluczanych społecznie"	61
Tabela 44. Działania inwestycyjne w ramach celu operacyjnego "Tworzenie warunków zaspokajania potrzeb seniorów, osób chorych i niepełnosprawnych"	62
Tabela 45. Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Tworzenie warunków zaspokajania potrzeb seniorów, osób chorych i niepełnosprawnych"	62
Tabela 46. Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Budowanie tożsamości lokalnej oraz aktywizacja i integracja społeczeństwa"	63
Tabela 47. Działania inwestycyjne w ramach celu operacyjnego "Rozwój infrastruktury społecznej"	64
Tabela 48. Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Rozwój infrastruktury społecznej"	65
Tabela 49. Działania inwestycyjne w ramach celu operacyjnego "Edukacja i rozwój zasobów ludzkich"	66
Tabela 50. Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Edukacja i rozwój zasobów ludzkich"	66
Tabela 51. Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Oferta profesjonalnej pomocy społecznej i terapeutycznej"	68
Tabela 52. Monitoring realizacji „Strategii...”	71

Spis wykresów

Wykres 1. Dochody i wydatki budżetu Gminy Wolbórz w latach 2011-2015	11
Wykres 2. Dynamika zmian liczby ludności w Gminie Wolbórz na przestrzeni lat 2011 – 2016 (dane Urzędu Miejskiego w Wolborzu)	12
Wykres 3. Wskaźnik przyrostu naturalnego w Gminie Wolbórz na przestrzeni lat 2011 - 2015	13
Wykres 4. Wskaźnik salda migracji ogółem w Gminie Wolbórz w latach 2011 - 2015	13
Wykres 5. Zmiany liczby ludności Gminy Wolbórz według ekonomicznych grup wieku na przestrzeni lat 2011 – 2016 (dane GUS, dane Urzędu Miejskiego w Wolborzu)	14
Wykres 6. Główne powody przyznania pomocy społecznej przez MOPS w Wolborzu w latach 2012-2016	30
Wykres 7. Liczba osób bezrobotnych z terenu Gminy Wolbórz w latach 2012-2015	33
Wykres 8. Główne powody przyznania pomocy społecznej w latach 2012-2016 przez MOPS w Wolborzu	51

Spis rysunków

Rysunek 1. Spotkanie w Urzędzie Miejskim w Wolborzu w dniu 23 lutego 2017r. (fotografie własne)	8
Rysunek 2. Obszary priorytetowe "Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wolbórz na lata 2017-2023"	54
Rysunek 3. Plan strategiczny "Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wolbórz na lata 2017-2023" obszary priorytetowe, cele operacyjne	55
Rysunek 4. Struktura planu działań społecznych dla Gminy Wolbórz.....	56